

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej

Kalisz - Ostrów Wielkopolski 2014

Spis treści

1. Podstawa prawna Strategii ZIT	5
2. Spójność z krajowymi i unijnymi dokumentami strategicznymi oraz planistycznymi	8
2.1. Strategia Europa 2020	8
2.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	10
2.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020	10
2.4. Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020	12
2.5. Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego	13
2.6. Umowa Partnerstwa	14
2.7. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020. Wielkopolska 2020	15
2.8. Projekt Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020	16
3. Obszar wsparcia Strategii ZIT	18
4. Syntetyczna diagnoza obszaru wsparcia	20
4.1. Sfera gospodarcza	20
4.2. Sfera społeczna	30
4.3. Sfera infrastrukturalna	40
4.4. Sfera przestrzenno – środowiskowa	46
5. Wymiar terytorialny wsparcia	51
5.1. Sfera gospodarcza	51
5.2. Sfera społeczna	54
5.3. Sfera infrastrukturalna	58
5.4. Sfera przestrzenno-środowiskowa	61
6. Cele rozwojowe do realizacji w ramach ZIT	63
7. Priorytety	64
Priorytet 1 . Dynamiczna i nowoczesna gospodarka	64
Działanie 1.1. Promowanie przedsiębiorczości na terenie Aglomeracji Kalisko - Ostrowskiej	67
Działanie 1.2. Samozatrudnienie oraz tworzenie nowych miejsc pracy	70
Priorytet 2. Przyjazne środowisko	73
Działanie 2.1. Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii na obszarze ZIT AKO	77

Działanie 2.2. Promocja strategii niskoemisyjnych oraz zrównoważonego transportu na terenie Aglomeracji	78
Działanie 2.3. Udoskonalenie infrastruktury służącej poprawie efektywności gospodarki wodnej oraz dostosowanie jej do wymogów prawa unijnego na obszarze Aglomeracji	79
Działanie 2.4. Realizacja potrzeb Aglomeracji w zakresie gospodarki odpadami	80
Działanie 2.5. Promocja bioróżnorodności na terenie ZIT AKO.....	81
Priorytet 3. Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo	83
Działanie 3.1. Rozwój i ochrona dóbr dziedzictwa narodowego, występujących na terenie Aglomeracji.....	88
Działanie 3.2. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju Aglomeracji i zmniejszą nierówności w zakresie stanu zdrowia	89
Działanie 3.3. Aktywne i zdrowe starzenie się w ZIT AKO	90
Działanie 3.4. Zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji	91
Działanie 3.5. Włączenie społeczne.....	96
Działanie 3.6. Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.....	99
Priorytet 4. Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi.....	100
Działanie 4.1. Wdrażanie technologii komunikacyjno-informacyjnych dla rozszerzenia stosowania e- usług.....	102
Działanie 4.2 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na zapewnienie odporności na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	104
Działanie 4.3. Łączenie węzłów drogowych drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T w celu rozbudowy systemu komunikacji w ramach Aglomeracji	105
Priorytet 5 . Pomoc techniczna	106
8. Zasady i tryby projektów oraz lista przedsięwzięć, przewidzianych do realizacji w formule ZIT	108
8.1. Opis podstawowych procedur zarządzania ZIT AKO, w tym warunków i procedur wyboru projektów	108
8.1.1. Procedura przygotowania i zatwierdzania Strategii ZIT AKO	108
8.1.2. Procedura przygotowania i zatwierdzania kryteriów wyboru operacji w ZIT AKO	108
8.1.3. Warunki wyboru projektów	109
8.1.4. Procedura preselekcji propozycji projektów w ZIT AKO.....	109
8.1.5. Procedura zatwierdzania rocznego sprawozdania z wdrażania Strategii ZIT AKO	110
9. Lista strategicznych projektów o charakterze komplementarnym możliwych do realizacji w formule poza ZIT	112

10. Instrumenty finansowe	113
11. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko.....	114
12. Plan finansowy	116
13. System wdrażania;.....	119
13.1. Organizacja wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej ZIT AKO	119
13.2. Podmioty zaangażowane we wdrażanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej – ZIT AKO	119
13.2.2. Rada ZIT (Rada).....	120
13.2.3. Biuro ZIT (Biuro).....	121
14, Uspołecznienie Strategii ZIT.....	122

1.Podstawa prawna Strategii ZIT

Obszar funkcjonalny ośrodka regionalnego Kalisza z Ostrowem Wielkopolskim, dalej na potrzeby Strategii ZIT zwanego: Aglomeracją Kalisko-Ostrowską będzie realizował Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko Ostrowskiej (Strategia ZIT AKO)

Zgodnie z „Zasadami realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce” zatwierdzonymi przez ministra ds. rozwoju regionalnego w lipcu 2013 r. podstawą prawną realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych jest uchwała Komitetu Sterującego w sprawie przyjęcia Strategii ZIT.

Strategia ZIT AKO powstanie w oparciu o:

1. Artykuł 33 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;
2. Ustawę o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020;
3. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+);
4. Uchwałę Nr 4014 /2013 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 7 listopada 2013 roku w sprawie wyznaczenia zasięgu terytorialnego Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) dla obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego Kalisza z Ostrowem Wielkopolskim w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020;
5. Ustawę o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.), art. 10 ust. 1 i art. 18 ust. 2 pkt 12 ustawy;

6. Ustawę o samorządzie powiatowym oraz art. 6 ust. 1 i art. 12 pkt 8 lit. „h” ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.);
7. Ustawę z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2006 r., Nr 227, poz. 1658 z późn. zm.).
8. Porozumienie zawarte pomiędzy Aglomeracją Kalisko – Ostrowską, a Instytucją Zarządzającą Wielkopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014 – 2020;
9. Porozumienie zawarte pomiędzy JST w celu współdziałania jednostek samorządu terytorialnego, służącego realizacji wspólnych przedsięwzięć, w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego Kalisza z Ostrowem Wielkopolskim.

Strony porozumienia to:

1. Miasto Kalisz, reprezentowane przez Prezydenta Janusza Pęcherza;
2. Gmina Miasto Ostrów Wielkopolski, reprezentowana przez Prezydenta Jarosława Urbaniaka;
3. Gmina i Miasto Nowe Skalmierzyce, reprezentowane przez Burmistrza Bożenę Budzik;
4. Gmina i Miasto Odolanów, reprezentowane przez Burmistrza Ewę Dziubka;
5. Gmina i Miasto Raszków, reprezentowane przez Burmistrza Jacka Bartczaka;
6. Gmina i Miasto Stawiszyn, reprezentowane przez Burmistrza Roberta Jarzębskiego;
7. Gmina Blizanów, reprezentowana przez Wójta Sławomira Musioła;
8. Gmina Brzeziny, reprezentowana przez Wójta Krzysztofa Niedźwiedzkiego;
9. Gmina Ceków Kolonia, reprezentowana przez Wójta Hieronima Kasprzaka;
10. Gmina Godziesze Wielkie, reprezentowana przez Wójta Józefa Podłużnego;
11. Gmina Gołuchów, reprezentowana przez Wójta Marka Zdunka;
12. Gmina Koźminek, reprezentowana przez Wójta Andrzeja Miklasa;

13. Gmina Lisków, reprezentowana przez Wójta Marię Krawiec;
14. Gmina Mycielin, reprezentowana przez Wójta Jerzego Matuszewskiego;
15. Gmina Opatówek, reprezentowana przez Wójta Sebastiana Wardęckiego;
16. Gmina Ostrów Wielkopolski, reprezentowana przez Wójta Piotra Kuroszczyka;
17. Gmina Przygodzice, reprezentowana przez Wójta Krzysztofa Rasiaka;
18. Gmina Sieroszewice, reprezentowana przez Wójta Czesława Berkowskiego;
19. Gmina Sośnie, reprezentowana przez Wójta Krzysztofa Bochena;
20. Gmina Szczytniki, reprezentowana przez Wójta Marka Albrechta;
21. Gmina Żelazków, reprezentowana przez Wójta Andrzeja Nowaka;
22. Powiat Kaliski, reprezentowany przez Starostę Kaliskiego Krzysztofa Nosala oraz przez Wicestarostę Kaliskiego Andrzeja Dolnego;
23. Powiat Ostrowski, reprezentowany przez Starostę Ostrowskiego Pawła Rajskiego oraz przez Wicestarostę Ostrowskiego Tomasza Ławniczaka;
24. Powiat Pleszewski, reprezentowany przez Starostę Pleszewskiego Michała Karalusa oraz przez Wicestarostę Pleszewskiego Dorotę Czaplicką;

Rys. 1. Gminy wchodzące w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego Kalisza z Ostrowem Wielkopolskim,
Źródło: opracowanie własne

2. Spójność z krajowymi i unijnymi dokumentami strategicznymi oraz planistycznymi

Analiza najważniejszych dokumentów o charakterze strategicznym i operacyjnym obejmujących horyzont czasowy perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014 – 2020 dowodzi, że Strategia ZIT AKO jest spójna z ich założeniami.

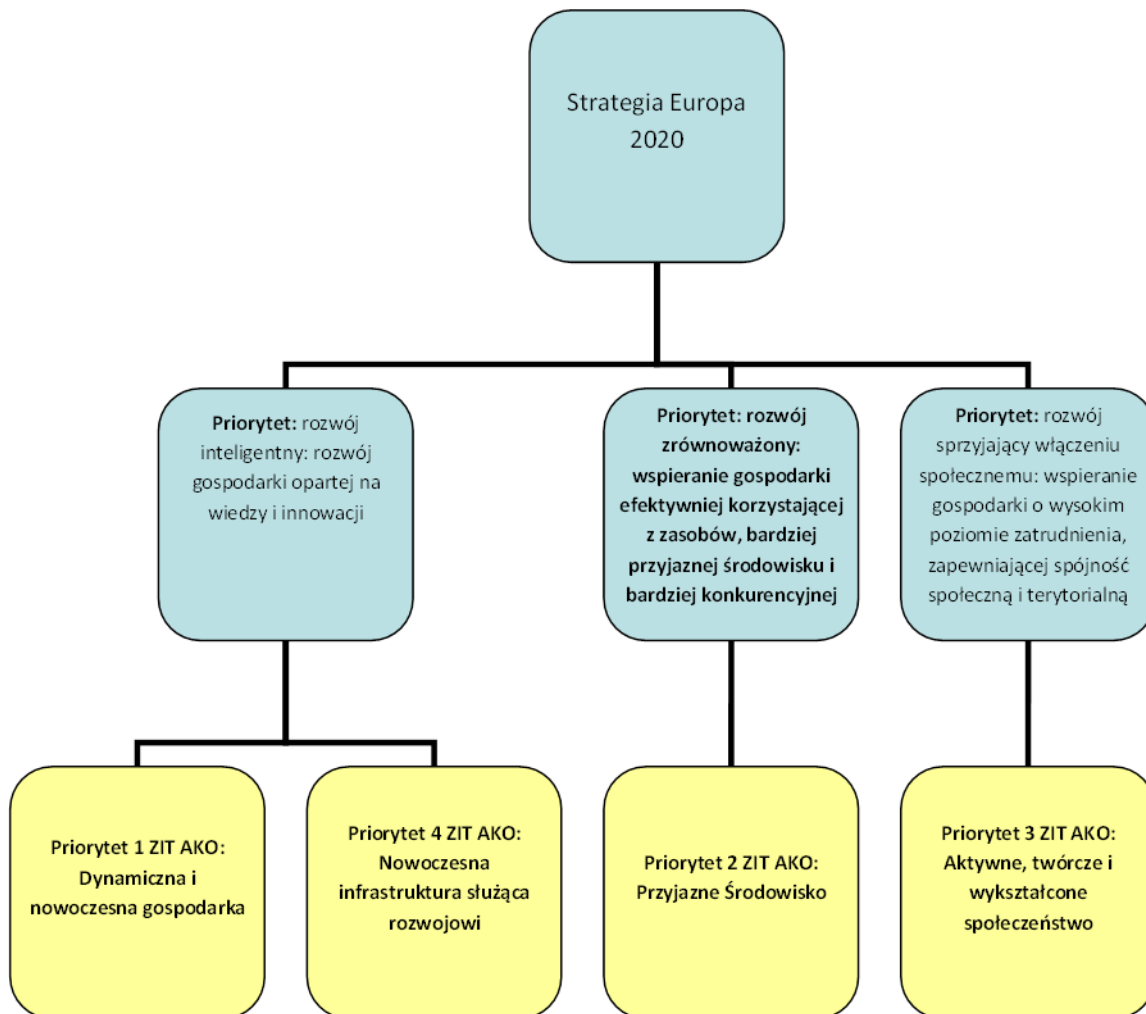
Pod uwagę brano dokumenty: Strategię Europa 2020, Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Strategię Rozwoju Kraju 2020, Strategię Rozwoju Polski Zachodniej 2020, Strategię Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, Umowę Partnerstwa, Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020 oraz projekt Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020.

2.1. Strategia Europa 2020

Cel i Priorytety Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko- Ostrowskiej (ZIT AKO), są zgodne z celami Strategii Europa 2020 tj.:

- Priorytet 1 ZIT AKO: Dynamiczna i nowoczesna gospodarka oraz Priorytet 4: Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi, wpisują się w priorytet Strategii Europa 2020 pn: *Rozwój inteligentny; rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji*. Priorytet 1 ZIT AKO oraz Priorytet 4 ZIT AKO przyczyniać się będą do osiągnięcia celów nadrzędnych Strategii Europa 2020 stanowiących, iż: udział osób zatrudnionych w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75% oraz, że na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii Europejskiej;
- Priorytet 2 ZIT AKO: Przyjazne Środowisko, wpisuje się w priorytet Strategii Europa 2020 pn: *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej i bardziej konkurencyjnej*. Priorytet 2 ZIT AKO przyczyniać się będzie do osiągnięcia celu nadrzędnego „20/20/20” określającego zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do 20%, zwiększenie udziału energii odnawialnej w produkcji energii o 20% oraz zwiększenie efektywności energetycznej o 20%;

- Priorytet 3 ZIT AKO: Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo, wpisuje się w priorytet Strategii Europa 2020 pn: *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną* Strategii Europa 2020. Priorytet 3 przyczyniać się będzie do osiągnięcia celów nadrzędnych Strategii Europa 2020, które określają konieczność zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30-34 z wykształceniem wyższym, a także zmniejszenie o 20 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem.

Rys 2. Spójność Strategii ZIT AKO z Strategią Europa 2020. Źródło opracowanie własne.

2.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary wiejskie ¹

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko- Ostrowskiej jest zgodna z dokumentem Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR 2010 – 2020), określającym cele i instrumenty polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2020 r. Strategia ZIT AKO jest spójna z celem nadrzędnym KSRR: „Efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym” oraz jej celami szczegółowymi:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów. W tak określony cel wpisuje się Priorytet 1 Strategii ZIT AKO *Dynamiczna i nowoczesna gospodarka*, Priorytet 3 *Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo* oraz Priorytet 4 *Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi*;
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych. Priorytety Strategii ZIT AKO zgodne z tak określonym celem to: Priorytet 2 *Przyjazne Środowisko* oraz Priorytet 4 *Nowoczesna infrastruktura sprzyjająca rozwojowi*;
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie wpisuje się Priorytet 3 Strategii ZIT AKO *Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo*.

2.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK 2020) jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewniać. Sformułowana w dokumencie wizja zakłada, iż Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo.

¹Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, MRR, lipiec 2010, http://www.mrr.gov.pl/aktualnosci/polityka_rozwoju/Documents/KSRR_13_07_2010.pdf

Cel główny, a także problemy społeczno-gospodarcze, wskazują obszary strategiczne, cele szczegółowe oraz priorytety. Określają one najważniejsze kierunki i główne działania, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie głównego celu SRK, jakim jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Cel i Priorytety Strategii ZIT AKO wpisują się w następujące cele szczegółowe SRK 2020:

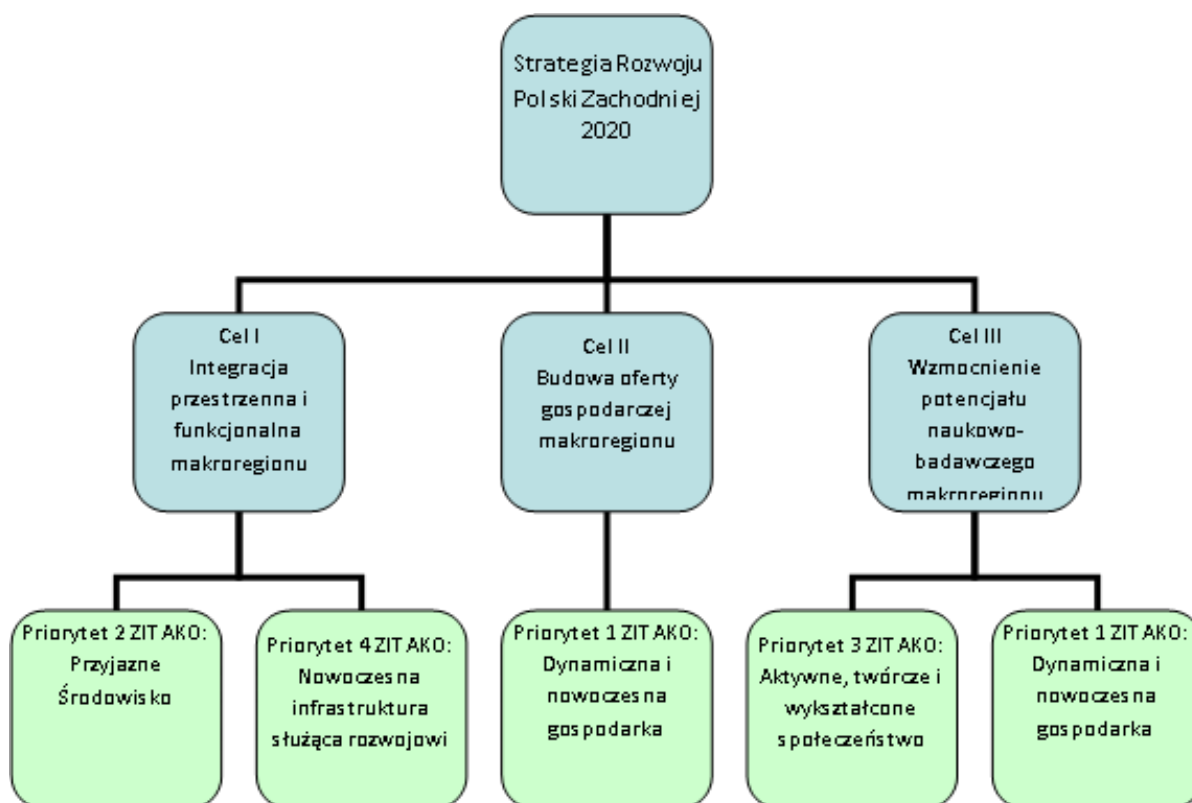
- Priorytet 1 Strategii ZIT AKO *Dynamiczna i nowoczesna gospodarka*, wpisuje się w:
 - Cel II.2. SRK: Wzrost wydajności gospodarki;
 - Cel II.3. SRK: Zwiększenie innowacyjności gospodarki;
 - Cel III.3. SRK: Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.
- Priorytet 2 Strategii ZIT AKO *Przyjazne Środowisko*, wpisuje się w:
 - Cel II.6. SRK: Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
- Priorytet 3 Strategii ZIT AKO *Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo*, wpisuje się w:
 - Cel II.4. SRK: Rozwój kapitału ludzkiego;
 - Cel III.1.SRK: Integracja społeczna;
 - Cel III.3.SRK: Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja.
- Priorytet 4 Strategii ZIT AKO *Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi*, wpisuje się w:
 - Cel II.5. SRK: Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych;
 - Cel II.7. SRK: Zwiększenie efektywności transportu;
 - Cel III.2.SRK: Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

2.4. Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020

Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020 stanowi jedną z krajowych strategii rozwoju przygotowywanych w celu odpowiedzi na wyzwania, specyficzne dla obszaru o charakterze ponadregionalnym – mieszczące się pomiędzy krajowym, a regionalnym poziomem interwencji². Strategia ZIT AKO jest spójna z celem głównym Strategii Rozwoju Polski Zachodniej jakim jest „Wzrost konkurencyjności Polski Zachodniej w wymiarze europejskim poprzez efektywne wykorzystanie potencjałów makroregionu” oraz jej celami szczegółowymi:

- Priorytet 4 ZIT AKO: Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi oraz Priorytet 2: Przyjazne Środowisko, wpisują się w I cel szczegółowy, jakim jest: *Integracja przestrzenna i funkcjonalna makroregionu*.
- Priorytet 1 ZIT AKO: Dynamiczna i nowoczesna gospodarka wpisuje się w II cel szczegółowy jakim jest: *Budowa oferty gospodarczej makroregionu*
- Priorytet 3 ZIT AKO: Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo
- Priorytet 1: Dynamiczna i nowoczesna gospodarka wpisują się natomiast w III cel szczegółowy jakim jest: *Wzmacnianie potencjału naukowo-badawczego makroregionu*.

² Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020, s.8

Rys 3. Spójność Strategii ZIT AKO ze Strategią Rozwoju Polski Zachodniej 2020.
Źródło opracowanie własne.

2.5. Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko- Ostrowskiej wpisuje się w cele i obszary wsparcia przewidziane w Strategię UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB). Działania podejmowane w ramach priorytetów strategii ZIT AKO są spójne z założeniami SUE RMB, jednakże ze względu na położenie geograficzne Województwa Wielkopolskiego wpisują się jedynie pośrednio w zagadnienia priorytetowe określone w Planie Działania, załącznik do SUE RMB. Realizowane w ramach priorytetów Strategii ZIT AKO przedsięwzięcia wpisują się w trzy priorytety SUE RMB, tj.:

- I Rejon Morza Bałtyckiego jako obszar Równowagi - zgodny z Priorytetem 2 Strategii ZIT AKO: Przyjazne środowisko;

- II Rejon Morza Bałtyckiego jako obszar Dobrobytu - zgodny z Priorytetem 1 Strategii ZIT AKO: Dynamiczna i nowoczesna gospodarka oraz z Priorytetem 4: Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi;
- III Rejon Morza Bałtyckiego jako obszar Dostępny i Atrakcyjny - zgodny z Priorytetem 2 Strategii ZIT AKO: Przyjazne środowisko, Priorytetem 3: Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo oraz z Priorytetem 4: Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi.

2.6. Umowa Partnerstwa

Umowa partnerstwa jest podstawowym dokumentem określającym strategię wykorzystania funduszy europejskich. Określa ona z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. Biorąc pod uwagę określone wyzwania i analizowane uwarunkowania o charakterze globalnym, europejskim i krajowym, UP wyznacza także cele jakie będą realizowane w nowej perspektywie finansowej 2014-2020. Cele te są zgodne z priorytetami Strategii ZIT AKO tj.:

- Priorytet 1 Strategii ZIT AKO, *Dynamiczna i nowoczesna gospodarka*, wpisuje się w cel 1 główny UP: Zwiększanie konkurencyjności gospodarki;
- Priorytet 2 Strategii ZIT AKO, *Przyjazne Środowisko*, wpisuje się w cel 1 główny UP: Zwiększanie konkurencyjności gospodarki;
- Priorytet 3 Strategii ZIT AKO, *Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo*, wpisuje się w cel 1 główny UP: Zwiększanie konkurencyjności gospodarki oraz w cel 2 główny: Poprawa spójności społecznej i terytorialnej;
- Priorytet 4 Strategii ZIT AKO, *Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi*, wpisuje się natomiast w cel 1 główny UP: Zwiększanie konkurencyjności gospodarki, w cel 2 główny: Poprawa spójności społecznej i terytorialnej oraz w cel 3 główny: Podniesienie sprawności i efektywności państwa.

2.7. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego 2020 do roku. Wielkopolska 2020

Kluczowe zagadnienia Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko- Ostrowskiej są zgodne ze Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego 2020 do roku (SRWW 2020). Cel nadrzędny Strategii ZIT AKO wpisuje się w cel generalny SRWW 2020, jakim jest: „Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju”.

Zgodność tych dokumentów dotyczy również:

- Priorytet 1 Strategii ZIT AKO: *Dynamiczna i nowoczesna gospodarka*, wpisuje się w następujące cele strategiczne SRWW 2020:
 - cel 4: Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie;
 - cel 5: Zwiększenie spójności województwa;
 - cel 6: Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu.
- Priorytet 2 Strategii ZIT AKO: *Przyjazne środowisko*, wpisuje się w takie cele strategiczne SRWW 2020 jak:
 - cel 2: Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami;
 - cel 3: Lepsze zarządzanie energią.
- Priorytet 3 Strategii ZIT AKO: *Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo*, wpisują się w poniższe cele strategiczne SRWW 2020:
 - cel 7: Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia;
 - cel 8: Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.
- Priorytet 4 Strategii ZIT AKO *Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi*, wpisuje się natomiast w takie cele strategiczne SRWW 2020 jak:
 - cel 1: Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu,

- cel 5: Zwiększenie spójności województwa,
- cel 9: Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.

2.8. Projekt Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020

Cel i priorytety Strategii ZIT Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej są zgodne z projektem Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+), gdyż cel i priorytety Strategii ZIT AKO wpisują się w cele oraz osie priorytetowe WRPO 2014+, tj.:

- Priorytet 1 Strategii ZIT AKO: *Dynamiczna i nowoczesna gospodarka*, wpisuje się w następujące Osie priorytetowe WRPO 2014+

- Oś 1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka, PI 1.2., 3.1., 3.3.;
- Oś 6. Rynek pracy, PI 8.7.;

- Priorytet 2 Strategii ZIT AKO: *Przyjazne środowisko*, wpisuje się w następujące Osie priorytetowe WRPO 2014+

- Oś 3. Energia, PI 4.3., 4.5.;
- Oś 4. Środowisko, PI 6.1., 6.2., 6.4.;

- Priorytet 3 Strategii ZIT AKO: *Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo*, wpisuje się w następujące Osie priorytetowe WRPO 2014+

- Oś 4. Środowisko, PI 6.3.;
- Oś 6. Rynek Pracy, PI 8.5., 8.10.;
- Oś 7. Włączenie społeczne PI 9.4., 9.7. ;
- Oś 8. Edukacja, PI 10.1., 10.3., 10.3. bis;
- Oś 9. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego, PI 9.1., 10.4.;

- Priorytet 4 Strategii ZIT AKO *Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi*, wpisuje się w następujące Osie priorytetowe WRPO 2014+

- Oś 2. Społeczeństwo informacyjne, PI 2.3.;
- Oś 4. Środowisko, PI 5.2.;
- Oś 5. Transport, PI 7.2.;

Powyższa analiza została przygotowana na podstawie projektu WRPO 2014+ z dnia 17 lutego 2014 r, w związku z czym może ona ulec zmianie na skutek zmiany dokumentu źródłowego.

3. Obszar wsparcia Strategii ZIT

We współczesnym świecie nasilają się procesy aglomeracyjne. Miasta stają się centrami wzrostu decydującymi o poziomie życia i rozwoju otaczających ich obszarów. Jednocześnie zaobserwować można nasilenie konkurencji pomiędzy państwami, regionami, a nawet gminami i to zarówno o inwestorów, jak również o mieszkańców, turystów, rezydentów, instytucje, a także zewnętrzne źródła finansowania.

Istota trwałego rozwoju sprowadza się jednak do wykorzystania potencjału endogenicznego tkwiącego w samym obszarze, czyli lokalnych (ponadlokalnych) zasobów ludzkich, kapitału, ziemi. Szczególnie ważna jest aktywizacja miejscowej ludności, zwłaszcza gdy przyjmujemy, że o pozycji ekonomicznej obszaru decyduje przedsiębiorczość jego mieszkańców, efektywnie wspierana przez władze samorządowe. Jednak skuteczność tych działań wymaga posiadania solidnych podstaw infrastrukturalnych i instytucjonalnych. Władze samorządowe muszą jednocześnie dysponować odpowiednimi środkami i narzędziami umożliwiającymi skuteczne wsparcie, w tym finansowe działań.

Rozwój społeczno-gospodarczy obszaru wymaga zatem kooperacji władz samorządowych, czemu służyć powinny działania zmierzające do zacieśniania współpracy. Dodatkowym wyzwaniem są zmiany związane z perspektywą finansową UE 2014-2020 oraz na nowo wytyczonymi priorytetami Unii Europejskiej zawartymi w Strategii *Europa 2020*.

Odpowiedzią na współczesne wyzwania związane z zachodzącymi procesami było utworzenie ośrodka regionalnego Kalisza z Ostrowem Wielkopolskim (Aglomeracja Kalisko – Ostrowska). Aglomeracja Kalisko – Ostrowska zlokalizowana jest w południowo – wschodniej części województwa wielkopolskiego. Położona jest ona w odległości 125 km od stolicy województwa wielkopolskiego – miasta Poznań, natomiast od ośrodków subregionalnych dzielą ją następujące odległości: od Konina 57 km, od Leszna 100 km oraz od Piły 220 km. Powierzchnia Aglomeracji stanowi ponad 6% całkowitej powierzchni województwa. Aglomerację zamieszkiwało w 2012 r. 358,5 tys. osób – to jest ok. 10% ludności województwa.

Podstawą utworzenia Aglomeracji Kalisko - Ostrowskiej było podpisanie w dniu 19 lutego 2008 r. Porozumienia o Współpracy pomiędzy samorządami Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. W ramach porozumienia utworzono również Stałą Radę Współpracy Prezydentów, Starostów, Wójtów Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej.

Aktualnie Aglomeracja Kalisko – Ostrowska obejmuje 24 jednostki samorządu terytorialnego:

- miasto Kalisz i miasto Ostrów Wielkopolski;
- cztery gminy miejsko – wiejskie: Nowe Skalmierzyce, Odolanów, Raszków i Stawiszyn,
- piętnaście gmin wiejskich: Blizanów, Brzeziny, Ceków-Kolonia, Godziesze Wielkie, Opatówek, gw. Ostrów Wielkopolski, Przygodzice, Sieroszewice, Żelazków, Koźminek, Lisków, Mycielin, Sośnie, Szczytniki, Gołuchów;
- trzy powiaty: kaliski, ostrowski i pleszewski.

Reasumując Aglomeracja Kalisko – Ostrowska jest układem osadniczym wykazującym cechy przestrzennej ciągłości, składającym się z odrębnych jednostek administracyjnych. Jednocześnie stanowi ona zwarty obszar miejski w postaci rdzenia wraz z powiązaniem z nim funkcjonalnie otoczeniem. Jest to zatem wyraźnie zauważalna i wyodrębniająca się strefa oddziaływania dwóch miast – Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego – na zidentyfikowane otoczenie. Konkludując obszar ten spełnia zasadnicze kryteria Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego.

4. Syntetyczna diagnoza obszaru wsparcia

Jak wynika z dotychczasowych badań Aglomeracja Kalisko – Ostrowska jest obszarem peryferyjnym w województwie wielkopolskim i problemowym na tle innych obszarów i subregionów.³ W rezultacie zasadne są inicjatywy zmierzające do przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego Aglomeracji oraz przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom występującym na jej obszarze. Argumentem za wsparciem Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest również fakt, że nie korzysta ona z renty położenia związanej z sąsiedztwem obszarów wielkomiejskich: Poznania, Wrocławia, Łodzi.

W pracach nad diagnozą wykorzystano dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego dostępne na stronie Banku Danych Lokalnych GUS. Materiały te posłużyły do określenia sytuacji gospodarczej, społecznej i infrastrukturalnej Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej na tle kraju i województwa oraz do analizy wewnętrznych różnicowań Aglomeracji (w podziale na gminy). Przy opracowaniu diagnozy posłużono się również dokumentami planistycznymi szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego, a także wykorzystano dotychczasowy dorobek badawczy firmy Holdikom S.A.

4.1. Sfera gospodarcza

Pod względem gospodarczym Aglomeracja Kalisko – Ostrowska jest silnie zróżnicowana. Na jej obszarze w 2012 r. funkcjonowało łącznie 32 879 podmiotów gospodarczych, zaliczanych do sektora prywatnego, w tym 26 502 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą i 2 174 spółki prawa handlowego, z czego 289 posiadało zagranicznych udziałowców.⁴ Na terenie Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej dominują małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), znikoma natomiast jest ilość przedsiębiorstw dużych, które nie przeszły jeszcze restrukturyzacji i procesów

³ Strategia zmian gospodarczych Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. Struktury Działania Inicjatywy, s. 19, HOLDIKOM S.A., www.holidkom.com.pl

⁴ Banku Danych Lokalnych (BDL) GUS.

prywatyzacyjnych.⁵ Jak wynika z danych GUS na obszarze Aglomeracji działają tylko 4 przedsiębiorstwa zatrudniające 1000 i więcej pracowników.

Na terenie Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej przeważają przedsiębiorstwa funkcjonujące w szeroko rozumianej sferze usług. Struktura taka charakterystyczna jest dla obszarów rozwiniętych. Przemysł w największym stopniu zlokalizowany jest w powiecie ostrowskim, natomiast w powiecie kaliskim dobrze rozwinięte jest rolnictwo.

W stosunku do 2004 r. liczba podmiotów sektora prywatnego zwiększyła się o ok. 8%. Wzrosła również liczba osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą (o 5%), a także liczba spółek (o 57%), w tym liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego (o 22%). Jednak tempo wzrostu było w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wolniejsze niż w całym regionie, gdzie powyższe wskaźniki dynamiki osiągnęły następujące wartości: 16% (podmioty sektora prywatnego), 11% (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą), 71% (spółki), 37% (spółki z udziałem kapitału zagranicznego).

Szczególnie widoczny jest wolny przyrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Może to świadczyć o problemach związanych z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Przedsiębiorstwa te, również w większym stopniu narażone są na wahania koniunktury gospodarczej. Przyczyn trudności upatrywać należy także w niedostatecznej podaży kapitału oraz usług doradczych (prawnych, księgowych, podatkowych) dla mikro i małych przedsiębiorstw. W rezultacie ważne jest wspieranie instytucji otoczenia biznesu, w tym zakładanie inkubatorów przedsiębiorczości i rozwijaniu usług odpowiednio dostosowanych do potrzeb przedsiębiorców. Receptą na powolny wzrost liczby przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne może stać się również promowanie i wspieranie samozatrudnienia. Należy uświadamiać ludzi, że prowadzenie własnej działalności gospodarczej to przede wszystkim korzyści, a nie problemy związane np. z kontaktami z administracją publiczną.

⁵ Strategia zmian gospodarczych Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. Struktury Działania Inicjatywy, s. 19, HOLDIKOM S.A., www.holidkom.com.pl

Powyższe stwierdzenia nabierają znaczenia gdy uświadomimy sobie, że utrzymanie wolniejszego tempa rozwoju grozi Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej marginalizacją znaczenia gospodarczego, a w konsekwencji jej peryferyzacją. Dodatkowo wolny rozwój Aglomeracji zagraża jej istnieniu, gdyż gminy dotychczas ją tworzące mogą dokonać reorientacji na współpracę gospodarczą z innymi ośrodkami.

Centrum rozwoju gospodarczego Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej są miasta Kalisz i Ostrów Wielkopolski. Miasta te stanowią główne ośrodki Kalisko-Ostrowskiego Okręgu Przemysłowego, specjalizującego się w produkcji maszyn i silników lotniczych, automatyce, informatyce, przemyśle elektromaszynowym, samochodowym, kolejowym ciężkim, włókienniczym, odzieżowym oraz spożywczym.

Do kluczowych przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze rdzenia Aglomeracji zaliczyć należy m.in.: PPHU „Metalplast” Sp. z o.o., PPHU PAULA Sp. z o.o. Sp. k., Jutrzenka Colian Sp. z o.o., Pratt & Whitney Kalisz Sp. z o.o., WSK „PZL-Kalisz” S.A., Vac Aero Kalisz Sp. z o.o., Meyer Tool Poland Sp. z o.o., Hamilton Sundstrand Poland, Teknequip Kalisz Sp. z o.o., DELPHI Poland Sp. z o.o., ZAP Kooperacja Sp. z o.o., Zakład Produkcji Doświadczalnej Automatyki Sp. z o.o., Petronova Sp. z o.o., Zakład Przemysłowych Systemów Automatyki Sp. z o.o., ZAP Robotyka Sp. z o.o., Zakład Elementów i Systemów Automatyki Przemysłowej Mikrob S.A., Transition Technologies S.A., Przedsiębiorstwo Systemów Automatyki Zapis-Hardware Sp. z o.o., Teamtechnik Production Technology Sp. z o.o., Zakład Projektowania Technologii i Automatyki PRO-ZAP Sp. z o.o.

W Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim w 2012 r. funkcjonowało łącznie 20 128 podmiotów gospodarczych, zaliczanych do sektora prywatnego (ok. 63% wszystkich podmiotów zlokalizowanych na obszarze Aglomeracji), z czego 15 796 stanowiły osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą (60% ogółu w Aglomeracji). W obu miastach zlokalizowanych było również łącznie 1 590 spółek, czyli ok. 74% wszystkich spółek funkcjonujących w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. W stosunku do 2004 r. w Kaliszu wzrosła łączna liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego. Szczególnie widoczny był przyrost spółek prawa handlowego o ok. 48%. W analogicznym okresie w Ostrowie Wielkopolskim mamy do czynienia ze stabilizacją łącznej liczby podmiotów gospodarczych. Jednocześnie, podobnie jak

w Kaliszu nastąpił szybki wzrost liczby spółek prawa handlowego (o ok. 52%). Zarówno w Kaliszu jak i w Ostrowie Wielkopolskim w latach 2004 – 2012 odnotowano wzrost liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego, jednak wskaźnik dynamiki był wyższy w Ostrowie Wielkopolski i wyniósł 40%, podczas gdy w Kaliszu tylko 13%. Niestety w obu wiodących ośrodkach Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zanotowano w latach 2004 – 2012 spadek liczby osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą. Znamienne jest również, że wszystkie zaprezentowane wskaźniki dynamiki przemian gospodarczych w Kaliszu i w Ostrowie Wielkopolskim osiągnęły wartości poniżej średniej w regionie. Oznacza to, że rdzeń Aglomeracji, mający pełnić funkcje koła napędowego rozwoju gospodarczego, rozwija się relatywnie wolno na tle województwa wielkopolskiego.

Przyczyny powyższego stanu rzeczy mogą mieć różnorodny charakter. Z jednej strony wynikają one z wolnego wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, z drugiej strony mogą być rezultatem wolniejszego, zwłaszcza w Kaliszu, napływu inwestycji zagranicznych. Wolny napływ inwestycji może wynikać z niedostatecznej podaży terenów inwestycyjnych. Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej nie ma siedziby żadna ze specjalnych stref ekonomicznych. Funkcjonują jedynie podstrefy specjalnych stref ekonomicznych, których powierzchnia jest relatywnie mała. Tereny inwestycyjne należące do Kamiennogórskiej SSE zajmują 6,60 ha (podstrefa Ostrów Wielkopolski), Wałbrzyskiej SSE 11,49 ha (Kalisz). Ponadto na obszarze Aglomeracji zlokalizowane są tereny Łódzkiej SSE, tj. Nowe Skalmierzyce 38,5 ha, Opatówek 8,1429 ha oraz Kalisz 2,8 ha

Dostarczanie terenów pod inwestycje stało się siłą rzeczy domeną działań władz lokalnych, a jak wspomniano jest ich relatywnie mało w stosunku do potrzeb i oczekiwań. Jednak działania takie wiążą się z kosztami m.in. uzbrojenia terenu i rozbudowy infrastruktury drogowej. Dodatkowo tereny inwestycyjne muszą być odpowiednio promowane, w tym za granicą. Równolegle należy wspierać rodzimą przedsiębiorczość, gdyż możliwość kooperacji z lokalnymi podmiotami może decydować o lokalizacji inwestycji zewnętrznej.

Potencjał gospodarczy Aglomeracji Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego wspierany jest przede wszystkim przez następujące gminy: gw. Ostrów Wielkopolski (1 493

podmioty), Opatówek (1 048), Nowe Skalmierzyce (971), Odolanów (944), Raszków (938) i Przygodzice (938). Na obszarze tych gmin funkcjonują m.in. takie przedsiębiorstwa jak: Zakłady Nawierzchniowe w Skalmierzycach, PPH Admat w Nowych Skalmierzycach (produkcja lodów i mrożonek), Pupil-Foods Sp. z o.o. w Nowych Skalmierzycach (produkcja pasz dla zwierząt domowych), Zakład Comforty w Nowych Skalmierzycach, Zakłady Odazotowania Gazu w Odolanowie, „Woseba” Sp. z o.o. Palarnia Kawy w Odolanowie, PGNiG „Kopalnia Gazu Ziemnego Bogdaj-Uciechów w Garkach, PPUH „Izoterma” w Przygodzicach (produkcja pianki poliuretanowej).

Mając na uwadze fakt, że przedsiębiorcy decydując się na lokalizację inwestycji biorą pod uwagę m.in. dostępność do surowców energetycznych, szczególną uwagę należy zwrócić na potencjał Aglomeracji związany z produkcją gazu. Na terenie gminy Odolanów funkcjonuje Oddział Spółki Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w Warszawie, który zajmuje się produkcją gazu wysokometanowego grupy E z gazu zaazotowanego pochodzącego z kopalń PGNiG S.A. Oddziału w Zielonej Górze, a także sprężaniem gazu wysokometanowego i przesyłaniem go do krajowej sieci przesyłowej lub podziemnego magazynu gazu. Dodatkowo na terenie Zakładu, funkcjonuje Instytut Fizyki Molekularnej Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu.

Wszystkie powyższe gminy w latach 2004 – 2012 odnotowały przyrost liczby podmiotów gospodarczych, przy czym wskaźnik ten osiągnął największą wartość w gminach: Opatówek (34%), Nowe Skalmierzyce (22%), gw. Ostrów Wielkopolski (21%) i w gminie Przygodzice (19%). W wymienionych gminach wskaźnik ten był wyższy niż średnia dla Wielkopolski, która wynosiła 16%.

Potencjał gospodarczy mierzony liczbą podmiotów gospodarczych w pozostałych gminach, tworzących Aglomerację Kalisko – Ostrowską jest niższy. Najmniej podmiotów gospodarczych sektora prywatnego funkcjonuje w gminach: Mycielin (189 podmiotów), Lisków (282), Ceków-Kolonia (294), Brzeziny (364) i Sośnie (375). Przy czym gminy: Brzeziny, Lisków i Sośnie wykazują szybszy, niż w regionie wzrost liczby podmiotów, pozostałe dwie gminy pod tym względem rozwijają się wolniej.

Współcześnie o sytuacji gospodarczej obszaru decyduje nie tylko liczba podmiotów gospodarczych, ale ich zdolność do współpracy, w tym w ramach sieci.

Pożądanym stanem jest kooperacja, czyli równoczesna współpraca i konkurencja zlokalizowanych na danym terytorium przedsiębiorstw.

Dotychczasowa współpraca przedsiębiorstw zlokalizowanych na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej koncentrowała się przede wszystkim na podwykonawstwie, mniej popularną formą współpracy była wspólna promocja i dystrybucja produktu oraz wspólne wejście na nowy rynek zbytu. Niestety najmniej popularnymi formami kooperacji były: wspólna realizacja projektów B+R, wspólne tworzenie nowych technologii, wymiana technologii *know-how*, transfer technologii *know-how* do nowych przedsiębiorstw oraz tworzenie nowych jednostek produkcji.⁶

Przyczyn powyższego stanu rzeczy można upatrywać w niskim poziomie kapitału społecznego. Przedsiębiorcom brakuje zaufania, a tym samym nie chcą współpracować w zakresie opracowywania i wdrażania nowych technologii mogących zapewnić nie tylko im przewagę konkurencyjną. Nastawieni są oni na konkurowanie i nie są świadomi znaczenia kooperacji w gospodarce. Inną ważną przyczyną braku współpracy w zakresie realizacji projektów B+R jest koszt prac badawczych. Współcześnie koszt badań jest coraz wyższy, a cykl życia produktu krótszy. W konsekwencji okres zwrotu inwestycji jest coraz krótszy. Dlatego też inwestycje w badania i rozwój wymagają wsparcia finansowego sektora publicznego. Wsparcie zwiększyłoby nakłady oraz inwestycje sektora prywatnego do inwestowania w B+R.

Ograniczona skłonność przedsiębiorstw do współpracy sprawia, że rolę inicjatora i koordynatora tworzenia sieci powiązań gospodarczych muszą przejąć władze lokalne oraz instytucje otoczenia biznesu. Należy również wypracować skuteczny mechanizm wspierania przedsiębiorstw działających w sektorze B+R. Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej, a zwłaszcza w Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim zlokalizowane są liczne podmioty działające w sektorach zawansowanych technologii. Konieczne jest więc wykorzystanie ich potencjału. Należy podjąć działania nakierowane na rozwój badań angażujących świat nauki i biznesu. Rdzeń Aglomeracji powinien w większym stopniu stawać się „laboratorium” i „inkubatorem” pomysłów, a nie tylko centrum produkcji.

⁶ Zob. szerzej Aglomeracja Kalisko – Ostrowska. Potencjał społeczny i gospodarczy. HOLDIKOM S.A., Ostrów Wielkopolski.

Analizując sferę gospodarczą należy uwzględnić przedsiębiorczość mieszkańców mierzona liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców.⁷ Dla Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wskaźnik⁸ ten w 2012 r. wynosił 750 i był niższy od średniej krajowej (1032) oraz analogicznego wskaźnika dla Wielkopolski (1121). W latach 2009 – 2012 niniejszy wskaźnik rósł w Aglomeracji szybciej niż w kraju i w regionie. Nie zmienia to jednak faktu, że wartość tego wskaźnika dla Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej nadal znacząco odbiega od wartości wskaźnika w regionie.⁹

W ramach Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej, Ostrowie Wielkopolskim (gminie miejskiej) i w Kaliszu wskaźnik przedsiębiorczości jest wyższy niż w Wielkopolsce. Poza ww. gminami (gdzie wskaźnik ten jest wyższy niż w kraju) tylko w gminie Opatówek jest on zbliżony do średniej w kraju. Najniższy poziom aktywności gospodarczej mieszkańców wykazują gminy: Mycielin (415), Szczytniki (537), Lisków (582), Sośnie (606), Koźminek (642), Ceków-Kolonia (645), Brzeziny (651) i Nowe Skalmierzyce (654).

Jednocześnie w latach 2009 – 2012 we wszystkich gminach Aglomeracji nastąpił wzrost przedsiębiorczości. Najmocniej zjawisko to uwidoczniło się w gminach: Godziesze Wielkie (20%), Żelazków (18%), Blizanów (17%), Szczytniki (16%), Brzeziny (16%) i Stawiszyn (13%). W Kaliszu wskaźnik ten wyniósł 5% i był równy wskaźnikowi krajowemu, ale był niższy od wskaźnika dla Wielkopolski (6%). W tym samym okresie wskaźnik dla Ostrowa Wielkopolskiego wyniósł 3% i był niższy zarówno od wskaźnika krajowego, jak i regionalnego.

Niski wskaźnik przedsiębiorczości prowadzi do wniosku, że przedsiębiorczość musi być wspierana w sposób bardziej intensywny i skoordynowany. Dotychczas przedsiębiorczość w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wspierały przede wszystkim władze samorządowe szczebla lokalnego i regionalnego oraz banki. W mniejszym zakresie pomoc oferowały izby handlowe, instytucje pośredniczące, czy też

⁷ Dane na podstawie BDL GUS.

⁸ Wskaźnik ten nie jest wyrażony w %, lecz jest to liczba podmiotów przypadająca na 10 tys. mieszkańców.

⁹ Przyjmując wartość 100 dla Wielkopolski, wskaźnik dla Aglomeracji wynosi 67.

stowarzyszenia branżowe.¹⁰ Aktualnie większy nacisk powinien zostać położony na instytucje otoczenia biznesu, jako podmioty powołane do pomocy przedsiębiorcom.

Podsumowując pod względem poziomu przedsiębiorczości najgorsza sytuacja występuje w gminach: Ceków-Kolonia, Sieroszewice, Lisków i Mycielin. Na obszarze powyższych gmin niski jest zarówno wskaźnik przedsiębiorczości jak i jego dynamika. Niską dynamikę wykazują również miasta Kalisz i Ostrów Wielkopolski, a także gminy Raszków i Przygodzice. Niski wskaźnik przedsiębiorczości oraz niska dynamika wzrostu tego wskaźnika sugerują, z jednej strony niewystarczającą aktywność gospodarczą lokalnej społeczności, z drugiej strony mogą świadczyć o barierach hamujących możliwość rejestracji i prowadzenia działalności gospodarczej.

O sytuacji gospodarczej Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej świadczy również wysokość nakładów inwestycyjnych dokonywanych przez przedsiębiorstwa oraz wartość brutto środków trwałych. W Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wartość nakładów inwestycyjnych na jednego mieszkańca wynosiła w 2012 r. 2 702 zł i była niższa niż w kraju (3 324 zł) i w regionie (3 321 zł).¹¹ Równocześnie wartość brutto środków trwałych w przeliczeniu na mieszkańca wynosiła 26 295 zł i także była niższa niż średnia dla Polski (40 021 zł) i Wielkopolski (40 324 zł). Powyższe dane świadczą o słabości ekonomicznej przedsiębiorstw i potrzebie ich wspierania. Jednocześnie niska wartość środków trwałych może wynikać z dekapitalizacji majątku przedsiębiorstw.

O potencjale przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej pośrednio świadczy także wysokość wytworzonego PKB *per capita*. Wprawdzie nie ma danych dla powiatów, ale z informacji dostępnych dla podregionu kaliskiego wynika, że PKB na mieszkańca w podregionie jest niższe niż w kraju i w województwie. W 2012 r. wynosiło ono w podregionie kaliskim 32 010 zł, co stanowiło 80,7% PKB *per capita* Polski i 77,5% PKB *per capita* Wielkopolski. Jeżeli uwzględnimy fakt, że PKB jest wyższe w przypadku produkcji wyrobów przetworzonych (efekt wartości dodanej), to wówczas można postawić tezę, że na

¹⁰ Zob. szerzej Aglomeracja Kalisko – Ostrowska. Potencjał społeczny i gospodarczy. HOLDIKOM S.A., Ostrów Wielkopolski.

¹¹ Na podstawie BDL.

obszarze Aglomeracji nadal istotne znaczenie mają przedsiębiorstwa oferujące surowce oraz wyroby nisko przetworzone.

Na potencjał gospodarczy Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wpływa instytucjonalne wsparcie biznesu. Do IOB funkcjonujących na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zalicza się m.in.: Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości (w ramach którego działa Inkubator Technologiczny), Delphi Polska Park Technologiczny Sp. z o.o. sk. w Ostrowie Wielkopolskim, Park Przemysłowy ZAP w Ostrowie Wielkopolskim, Centrum Dydaktyczne Badań Kół Zębatych w Kaliszu (placówka naukowo-badawcza), Centrum Kształcenia Ustawicznego i Praktycznego w Kaliszu, Centrum Kształcenia Ustawicznego w Ostrowie Wielkopolskim, Regionalna Izba Gospodarcza w Kaliszu, Wielkopolski Klaster Lotniczy, Klaster Spożywczy Południowej Wielkopolski, Wielkopolski Klaster Kolejowy. Dodatkowo, przedsiębiorczość w Aglomeracji wspierają organizacje samorządu zawodowego i gospodarczego, a także organizacje pozarządowe z Ostrowa Wielkopolskiego takie jak: Izba Przemysłowo-Handlowa Południowej Wielkopolski, Stowarzyszenie Ostrowskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, Cech Rzemiosł Różnych, Ostrowskie Zrzeszenie Handlu i Usług, Eurocentrum Innowacji i Przedsiębiorczości.

Zlokalizowane na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej IOB przede wszystkim zajmowały się doradztwem (30% ankietowanych) oraz działalnością szkoleniową (26%). Jedyne 9% wymienionych instytucji otoczenia biznesu miało związek z audytami technologicznymi, a 4% z kontrolą jakości.¹²

Wymienione powyżej IOB funkcjonują przede wszystkim w Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim, na pozostałym obszarze Aglomeracji instytucjonalne wsparcie biznesu jest relatywnie słabo ukształtowane. W konsekwencji wskazane jest dwutorowe wsparcie rozwoju tych instytucji. W Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim należy wzmacniać, w tym finansowo już istniejące IOB, kładąc nacisk na te z nich, które wspierają tworzenie innowacyjnego środowiska. W rezultacie miasta te powinny stać się ośrodkami innowacji. Na pozostałych obszarach Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej powinno się rozwijać nowe instytucje w oparciu o potencjał (również naukowy) Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego. Wsparciem tym należy objąć

¹² Zob. szerzej Aglomeracja Kalisko – Ostrowska. Potencjał społeczny i gospodarczy. HOLDIKOM S.A., Ostrów Wielkopolski.

zwłaszcza obszary wiejskie. Można podjąć próbę tworzenia Wiejskich Inkubatorów Przedsiębiorczości bazujących na posiadanej infrastrukturze (światlice wiejskie) i wspieranych przez pracowników naukowych uczelni zlokalizowanych w Aglomeracji.

Z raportu „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013” przedstawionego przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową wynika, że atrakcyjność inwestycyjna podregionu kaliskiego (na obszarze którego zlokalizowana jest Aglomeracja Kalisko – Ostrowska) jest niska dla działalności usługowej i przemysłowej oraz najniższa dla działalności zaawansowanej technologicznie. Znamienne jest, że atrakcyjność inwestycyjna podregionu kaliskiego w stosunku do 2012 r. uległa pogorszeniu w zakresie usług i zaawansowanych technologii oraz pozostała bez zmian w przypadku przemysłu.

Wyniki raportu prowadzą do wniosku, że główne miasta Aglomeracji mają ograniczone możliwości w generowaniu warunków, pozwalających pozyskać wiodących inwestorów z branż wysokich technologii. Wyjątek stanowi sektor lotniczy oraz sektor automatyki. Rozwój firm tych branż doprowadził do powstania Wielkopolskiego Klastra Lotniczego oraz Klastra Automatyki. Na uwagę zasługuje również działalność innowacyjna firm z branży spożywczej skupionych w Klasterze Spożywczym Południowej Wielkopolski. Zaobserwować można także działania innowacyjne podejmowane w branży kolejowej czego przejawem jest rejestracja w 2013 r. Wielkopolskiego Klastra Kolejowego.

Przyczyn niskiej atrakcyjności inwestycyjnej Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej upatrywać można w niezbyt chłonnym rynku zbytu oraz w słabościach infrastruktury gospodarczej i społecznej. Ograniczenia chłonności rynku w przypadku Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wynika z jednej strony z niższego niż średnia w kraju wynagrodzenia brutto co przekłada się na zasobność mieszkańców i w konsekwencji na poziom konsumpcji, z drugiej strony jest rezultatem niskich wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw.

Potencjał gospodarczy Aglomeracji osłabia przede wszystkim niska „gęstość” IOB (zwłaszcza poza Kaliszem i Ostrowem Wielkopolskim), mała powierzchnia terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w SSE, a także relatywnie słaba pozycja Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego jako ośrodków naukowo-badawczych. W przypadku infrastruktury społecznej głównym problemem jest niskie nasycenie instytucjami

kultury oraz stosunkowo wąskie spektrum ich działania, co w rezultacie nie sprzyja osiedlaniu się klasy kreatywnej (twórczej).

Odpowiedzią na powyższą sytuację powinny być działania zmierzające do:

- wsparcia przedsiębiorstw i przedsiębiorczości, tak aby ograniczać sferę ubóstwa,
- wzmacniania IOB oraz ukierunkowania części z nich na wspieranie przedsiębiorstw z branż technologicznych,
- zwiększenia podaży terenów inwestycyjnych, w tym w ramach SSE,
- wzmacniania potencjału uczelni Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego oraz promowania współpracy świata nauki z biznesem,
- poszerzenia i urozmaicenia oferty kulturalnej Aglomeracji.

4.2. Sfera społeczna

Potencjał demograficzny Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej to ponad 358,5 tys. mieszkańców, co stanowi ok. 10% potencjału ludnościowego województwa wielkopolskiego. W latach 2004 – 2012 liczba ludności w Aglomeracji zwiększyła się z 357 136 do 358 522. W analogicznym okresie liczba ludności w Wielkopolsce wzrosła z 3 365 283 do 3 462 196. Wzrost liczby ludności w niniejszych latach zanotowało 12 gmin Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej, odwrotną tendencję stwierdzić można w 9 gminach. W strukturze ludności w 2012 r. dominowały osoby w wieku produkcyjnym 63,2%. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 18,7%, a poprodukcyjnym 18,1%. Z punktu widzenia możliwości rozwoju Aglomeracji korzystny jest relatywnie wysoki w stosunku do ogółu populacji, udział osób w wieku mobilnym (18-44 lata) wynoszący ponad 39%. Ważny jest również wysoki, bo 21% udział w strukturze ludności, ludzi młodych (do 19 roku życia). Jednocześnie wyzwaniem dla władz, a zwłaszcza samorządowych będzie stworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie tego potencjału.

Chociaż na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej struktura wiekowa ludności nadal pozostaje korzystna, to jednak również tutaj obserwuje się zjawisko starzenia się społeczeństwa. Utrzymujący się w niniejszym zakresie niekorzystny trend będzie rzutować na przyszłe kierunki inwestycji infrastrukturalnych. Przyjmując jako symptom tego zjawiska stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym do ludności

w wieku przedprodukcyjnym stwierdzić należy, że sytuacja zarówno w całej Aglomeracji, jak i we wszystkich gminach ją tworzących uległa pogorszeniu. Wprawdzie w 2012 r. w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej, liczba osób w wieku przedprodukcyjnym była większa niż liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (w Aglomeracji na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, przypadają 81,7 osoby w wieku poprodukcyjnym), to jednak w kluczowych miastach Aglomeracji, tj. Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim sytuacja była odwrotna. W Kaliszu na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadają 122,4 osoby w wieku poprodukcyjnym, w Ostrowie Wielkopolskim stosunek ten wynosił 144,7. W najkorzystniejszej sytuacji w 2012 r. znajdowały się gminy: Sośnie (64,7), Raszków (65,9) i Odolanów (67,3).

Jak wynika z powyższego procesu starzenia się społeczeństwa najsilniej dotkną największe miasta. Sytuacja taka wymusi w przyszłości zmiany w kierunkach inwestycyjnych gmin. Większy nacisk musi zostać położony na infrastrukturę związaną z zapewnieniem godnych warunków życia osobom starszym. Dodatkowo, jeżeli utrzyma się dotychczasowa tendencja centra miast będą prawdopodobnie zamieszkane w większości przez osoby starsze, o niższych dochodach, a to może przyspieszyć proces dekapitalizacji majątku. W rezultacie już dziś należy podjąć działania zmierzające do włączenia i aktywizacji tej grupy ludzi.

Wskaźnik bezrobocia mierzony jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym był w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej niższy niż w Wielkopolsce i w 2012 r. wyniósł 6,0% (w regionie 6,7%). W stosunku do 2004 r. sytuacja w Aglomeracji uległa poprawie, wówczas wskaźnik bezrobocia wynosił 12,4% i był wyższy od analogicznego wskaźnika dla regionu (10,8%). Również we wszystkich gminach tworzących Aglomerację Kalisko – Ostrowską wskaźnik bezrobocia w latach 2004 – 2012 zmniejszył się. Największy postęp w niniejszym zakresie odnotowały gminy: Ceków-Kolonia, Stawiszyn i Żelazków. W 2012 r. 15 gmin tworzących Aglomerację miało wskaźnik ten poniżej średniej regionalnej. Najniższą wartość osiągnął on w gminach: Żelazków (4,1%), Ceków-Kolonia (4,3%) i Blizanów (4,6). W najtrudniejszej sytuacji znajdują się gminy: Sośnie (10,0%), Raszków (7,2%), Przygodzice (7,3%), Sieroszewice (7,0%) i Gołuchów (6,8%), Stawiszyn (5,3%)

Konkludując w największym stopniu problem na rynku pracy występuje w gminach: Kalisz, Ostrów Wielkopolski, Odolanów, Przygodzice, Raszków, Sieroszewice i Sośnie. W gminach tych wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest wyższy niż średnia w Aglomeracji, a tempo spadku bezrobocia wolniejsze od średniej dla Aglomeracji. Na wskazanych powyżej obszarach w pierwszej kolejności należy prowadzić działania zmierzające do aktywizacji ludności na rynku pracy. Ludność zamieszkująca te gminy przede wszystkim powinna być adresatem szkoleń umożliwiających zdobycie nowych kwalifikacji i uprawnień, pozwalających na nowo odnaleźć się na rynku pracy.

Dodatkowych informacji, dotyczących sytuacji na rynku pracy w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej dostarczają dane publikowane przez Wojewódzki Urząd Pracy (WUP) w Poznaniu. Niestety brak jest danych dotyczących stopy bezrobocia w ujęciu gminnym, dlatego też wykorzystano informacje, odnoszące się do powiatów. W październiku 2013 r. stopa bezrobocia wyniosła w powiecie kaliskim 8,4%¹³, a w powiecie ostrowskim 9,9%. W tym samym okresie stopa bezrobocia w Wielkopolsce była najniższa wśród wszystkich regionów w kraju i wynosiła 9,3%. W poszczególnych powiatach Wielkopolski stopa bezrobocia przyjmowała wartości od 4,3 do 21,1%.¹⁴

Jak wynika z danych WUP w Poznaniu, w październiku 2013 r. w powiecie kaliskim bez pracy pozostawało 6 580 osób, a w powiecie ostrowskim 6 257 osób. Wśród osób bezrobotnych dominowały kobiety, w powiecie kaliskim stanowiły 55,3% ogółu bezrobotnych, a w powiecie ostrowskim 57,6%. Znamienne jest, że procentowo mniejszy udział wśród osób bezrobotnych stanowiły osoby zamieszkałe na obszarach wiejskich. Może to rodzić podejrzenie, że w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej występuje bezrobocie ukryte, związane z przerostem zatrudnienia w rolnictwie. Problemem może być również wyższy niż w regionie wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych w powiecie kaliskim.

Relatywnie niska stopa bezrobocia w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej nie przekłada się w sposób jednoznaczny na poziom życia jej mieszkańców.

¹³ Dane łączne dla powiatu ziemskiego i m. Kalisza.

¹⁴ Biuletyn informacyjny WUP w Poznaniu, listopad 2013.

Dotychczasowe badania wskazują, na występujący na obszarze Aglomeracji problem ubóstwa ekonomicznego (liczonego z uwzględnieniem średniego wynagrodzenia i dochodów z podatków osobistych *per capita*).¹⁵ Podregion kaliski zaliczony został do podregionów o największym natężeniu tego zjawiska. Powyższa sytuacja może wynikać z faktu, że we współczesnym świecie obserwuje się zjawisko polegające na tym, iż osoby zatrudnione otrzymują wynagrodzenie za pracę nie pozwalające w pełni zaspokoić potrzeb bytowych. Z informacji GUS wynika, że w 2012 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto zarówno w Aglomeracji, jak i w powiatach ją tworzących było niższe od średniej krajowej i kształtowało się na poziomie 79% średniej w kraju. W najkorzystniejszej sytuacji było miasto Kalisz (84,1% średniej krajowej), w najtrudniejszej powiat kaliski (72,7%).

Niższe od średniej w regionie zarobki oraz występujące bezrobocie skutkują koniecznością korzystania z pomocy społecznej. Wskaźnikiem obrazującym skalę tego zjawiska jest liczba osób korzystających ze świadczeń opieki społecznej na 10 tys. mieszkańców. W Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej w 2012 r. wskaźnik ten wyniósł 714 osoby i był wyższy od wskaźnika regionalnego (443 osoby).¹⁶ Utrzymujące się ubóstwo niesie ze sobą liczne negatywne konsekwencje ekonomiczne i społeczne. Szczególnie niebezpieczne jest tzw. „dziedziczenie biedy”, zwłaszcza gdy dzieci powielają wzorzec rodziców i stają się osobami dysfunkcyjnymi we współczesnym świecie.

Odpowiedzią na istniejącą w Aglomeracji sytuację na rynku pracy powinno być z jednej strony nasilenie działań zmierzających do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez wsparcie osób aktywnie poszukujących pracy, z drugiej należy promować samozatrudnienie. Wsparciem należy objąć również osoby zamierzające podjąć działalność gospodarczą w formie spółdzielni socjalnych. Ostatnia propozycja działania wpisuje się w szersze zagadnienie wspierania podmiotów ekonomii społecznej, które to nie tylko prowadzą działalność gospodarczą, ale również realizują cele społeczne.

¹⁵ „Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji w Polsce”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2009.

¹⁶ BDL GUS.

We współczesnym świecie kluczowym problemem przy analizie sfery społecznej jest określenie aktywności lokalnej. Aktywność społeczności lokalnej wynika z poziomu kapitału społecznego, a ten jest obecnie jednym z najważniejszych endogenicznych czynników rozwoju lokalnego i regionalnego. Odzwierciedleniem aktywności społecznej jest rozwój organizacji pozarządowych, w tym fundacji i stowarzyszeń. Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej dominują stowarzyszenia i inne organizacje społeczne. Fundacje stanowią niespełna 5% wszystkich organizacji pozarządowych. Funkcjonowanie zwłaszcza stowarzyszeń świadczy o istnieniu procesów oddolnych na danym terytorium, wynikających ze wzrostu świadomości obywatelskiej wśród mieszkańców. Organizacje pozarządowe działają bliżej społeczeństwa, a tym samym lepiej rozumieją lokalne potrzeby i mogą sprawniej i efektywniej realizować wybrane zadania publiczne. Sprawują one również nadzór nad zasadnością wydawania środków publicznych. W rezultacie są one kluczowym ogniwem rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza w skali lokalnej.

Aktywność społeczna mierzona liczbą organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców jest w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wyższa niż w Polsce (30) i kształtuje się na poziomie regionalnym (31).¹⁷ Jednak wzrost ten w stosunku do 2005 r. jest w Aglomeracji wolniejszy niż w kraju i w regionie, co przy utrzymaniu się powyższej tendencji może skutkować relatywnym pogorszeniem jej pozycji na tle Polski i Wielkopolski. W 2012 r. w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej najwięcej organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców funkcjonowało w gminie Blizanów (41), Sośnie (41), Brzeziny (39), Przygodzice (39) i Raszków (37). W najgorszej sytuacji znajdują się gminy: Nowe Skalmierzyce (14), Stawiszyn (21) i Szczytniki (21). Z gmin tych jedynie Stawiszyn zanotował szybsze niż w Wielkopolsce i w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej tempo rozwoju organizacji pozarządowych.

Funkcjonujące na obszarze Aglomeracji organizacje pozarządowe borykają się z licznymi problemami, do których zaliczyć należy: ograniczony dostęp do środków finansowych, niewystarczający zakres oferowanych usług szkoleniowych

¹⁷ BDL GUS.

i doradczych (np. księgowych, podatkowych, prawnych).¹⁸ W konsekwencji wskazane jest podjęcie działań zmierzających do wsparcia zakładania i funkcjonowania niniejszych organizacji. Widoczna jest również potrzeba wytyczenia tzw. ścieżek wzrostu aktywności. Należałoby zastanowić się nad uruchomieniem Centrum Wspierania NGO z siedzibą w Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim oraz z placówkami zlokalizowanymi w miejscowościach stanowiących siedziby poszczególnych gmin.

Przykładem pozytywnych działań z zakresu współpracy i wspierania organizacji pozarządowych jest funkcjonowanie Stowarzyszenia „Fundusz Grantowy Dobrego Sąsiedztwa dla Ostrowa Wielkopolskiego”. Głównym celem Stowarzyszenia jest współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji inicjatyw związanych z kulturą, sztuką oraz dziedzictwem narodowym, nauką i edukacją, profilaktyką i ochroną zdrowia, opieką społeczną i rozwiązywaniem problemów społecznych, sportem i kulturą fizyczną. Stowarzyszenie dofinansowuje, wybrane w drodze konkursu projekty zgłaszane przez organizacje pozarządowe.

Potencjał społeczno-gospodarczy w długim okresie budowany jest poprzez przełamywanie barier w zakresie dostępu do edukacji, a zwłaszcza do edukacji przedszkolnej. Dostęp do przedszkoli (a także żłobków) umożliwia również podjęcie zatrudnienia przez oboje rodziców, a tym samym przyczynia się do ograniczania sfery ubóstwa. W 2012 r. w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej funkcjonowało 105 przedszkoli, dysponujących łącznie 10 217 miejscami. Jednocześnie liczba dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego wynosiła 9 715. Jak wynika z danych GUS z przedszkoli korzysta ok. 64% ogółu dzieci w wieku od 3 do 6 lat.

Z przedstawionych danych wynika, że w skali całej Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej liczba oferowanych w przedszkolach miejsc była większa, niż liczba dzieci do nich uczęszczających. W 2012 r. pozostały wolne 502 miejsca. Jednak zaznaczyć należy, że liczba dzieci w wieku 3 lat jest większa niż w wieku 6 lat, dlatego też należy spodziewać się wzrostu liczby dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego.

Fakt, że na terenie całej Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej liczba miejsc w przedszkolach statystycznie jest większa od liczby dzieci chcących do nich

¹⁸ Współpraca dla rozwoju aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. Spotkanie informacyjne, HOLDIKOM S.A., Ostrów Wielkopolski 2013.

uczęszczać nie oznacza, iż Aglomeracja wolna jest od problemu dostępności do przedszkoli. Dane statystyczne nie uwzględniają bowiem lokalizacji placówek, a ta może być nieadekwatna do zachodzących zmian demograficznych i przestrzennych. Ponadto pamiętać należy, że decyzja o budowie lub modernizacji przedszkola nie może być podyktowana wyłącznie liczbą uczęszczających do niego dzieci, ale powinna wynikać również ze stanu technicznego obiektu, w którym przedszkole się znajduje i związanych z tym kosztami. Obiekty stare, adaptowane na przedszkola, w długim okresie czasu mogą generować większe koszt niż budowa nowego przedszkola.

W Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zaobserwować można ogólną tendencję zmniejszania się liczby uczniów. W latach 2004 – 2012 liczba uczniów szkół podstawowych spadła z 26 944 do 20 769, a gimnazjów z 16 423 do 11 830. Wprawdzie w analogicznym okresie zjawisko powyższe wystąpiło również w województwie wielkopolskim, to jednak na obszarze Aglomeracji proces ten następuje szybciej, zwłaszcza na poziomie szkolnictwa podstawowego. W przypadku szkolnictwa podstawowego, największe natężenie niniejszego zjawiska zaobserwować można w gminach Mycielin, Gołuchów i gw. Ostrów Wielkopolski. W najmniejszym stopniu dotknęło ono gminy: Raszków, Stawiszyn, Kalisz, Ostrów Wielkopolski i Koźminek. W przypadku gimnazjów, w największym stopniu zjawisko zmniejszania się liczby uczniów obserwuje się w gminach: gw. Ostrów Wielkopolski, Przygodzice, Koźminek, Mycielin, w najmniejszym w gminach Opatówek i Brzeziny.

Przemiany demograficzne przekładają się na stan infrastruktury edukacyjnej mierzonej liczbą szkół. W latach 2004 – 2012 liczba szkół podstawowych w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zmniejszyła się ze 166 do 155, a gimnazjów wzrosła z 66 do 71. Likwidacji uległy szkoły podstawowe w gminach: Raszków (1), Godziesze Wielkie (1), Opatówek (1), gw. Ostrów Wielkopolski (4), Przygodzice (1), Lisków (2). Przybyła jedna szkoła podstawowa w Ostrowie Wielkopolskim. W okresie od 2004 r. powstały natomiast nowe w gminach: Ostrów Wielkopolski (1), Odolanów (2), Szczytniki (3).

Na poziom edukacji wpływa nie tylko dostępność infrastruktury, ale również jej wyposażenie. Kluczowe znaczenie ma dostęp do komputerów. Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej w 2012 r. na komputer z dostępem do Internetu

przypadało 10 uczniów w szkole podstawowej i 12 w gimnazjum. Zaznaczyć przy tym należy, iż w powiecie kaliskim, wskaźnik ten wynosił odpowiednio 14 i 16 uczniów. W Wielkopolsce, w analogicznym roku wyniósł on 10 uczniów zarówno w szkołach podstawowych jak i w gimnazjach. Z powyższego wynika, że wskazane są działania w zakresie uruchamiania i rozwoju specjalistycznych pracowni informatycznych.

Podsumowując, zachodzące przemiany demograficzne sprawiają, że działania inwestycyjne w zakresie infrastruktury szkolnej i przedszkolnej powinny koncentrować się nie tyle na budowie nowych obiektów ile na modernizacji już istniejących. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy w gminie liczba obiektów jest niewystarczająca lub też ich lokalizacja jest nieadekwatna do aktualnego potencjału ludnościowego, w rezultacie mieszkańcy mają ograniczoną dostępność do przedszkoli i szkół. Budowę nowych obiektów uzasadnia również ich zły stan techniczny i związany z tym wysoki koszt eksploatacji. Inwestycje w nową infrastrukturę przedszkolną przeprowadzić należy przede w tych gminach w których to liczba struktura miejsc w przedszkolach jest nieodpowiednia w stosunku do potrzeb.

Istotną kwestią z punktu widzenia możliwości rozwoju gospodarczego Aglomeracji jest sytuacja szkolnictwa zawodowego. W 2012 r. w zasadniczych szkołach zawodowych dla młodzieży, zlokalizowanych na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej kształciło się łącznie 1 322 uczniów. Szkoły zawodowe położone były w Kaliszu, Ostrowie Wielkopolskim oraz w gminach: Lisków, Opatówek, Odolanów i Przygodzice. Zaznaczyć przy tym należy, że przeszło 76% uczniów kształciło się w szkołach zawodowych, mieszczących się w Kaliszu.

Problem stanowi natomiast profil kształcenia zawodowego i jego dostosowanie do potrzeb rynku. Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej w zasadniczych szkołach zawodowych kształci się uczniów w takich zawodach jak: ogrodnik, operator pojazdów i maszyn rolniczych, fryzjer, kucharz, pszczelarz, rybak śródlądowy, murarz-tylnik, cieśla, dekarz, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych, stolarz, tapicer, mechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik pojazdów samochodowych, elektryk, elektromechanik, operator obrabiarek skrawających, ślusarz, mechanik-monter maszyn i urządzeń, blacharz samochodowy. Jak wynika z powyższych

informacji brakuje, zwłaszcza poza rdzeniem Aglomeracji, kierunków kształcenia nastawionych na potrzeby nowoczesnego przemysłu, natomiast nadal kształcą się uczniowie w zawodach rolniczych. Wprawdzie sektor rolno-spożywczy jest ważną gałęzią gospodarki w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej, a zwłaszcza w powiecie kaliskim, to jednak w miarę postępujących procesów aglomeryzacyjnych jego znaczenie powinno się zmniejszać na rzecz przemysłu i usług. Dlatego też należy w tym kierunku profilować kształcenie w zasadniczych szkołach zawodowych.

Jako przykład pozytywnych działań zmierzających do podniesienia kwalifikacji mieszkańców Aglomeracji należy podać utworzenie w 2010 r. w Kaliszu Centrum Edukacji Technicznej Haas (HTEC), szkolącego uczniów w zakresie obsługi obrabiarek CNC.

Rozwój gospodarki, opartej o nowe technologie wymaga współpracy świata biznesu i nauki. W 2012 r. na obszarze Aglomeracji funkcjonowała jedna szkoła wyższa i sześć jednostek zamiejscowych, w których studiowało łącznie 8 087 studentów. Wiodącą uczelnią w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, która kształci 4 741 studentów.

Zaznaczyć jednak należy, że wątpliwość może budzić profil kształcenia. W podregionie kaliskim, w 2012 r. tylko ok. 7% studentów kształciło się na kierunkach inżynieryjno-technicznych, a kolejne 4% na kierunkach informatycznych. Wydaje się, że liczba osób podejmujących studia na powyższych kierunkach jest zbyt mała, zwłaszcza gdy przyjmujemy, iż Aglomeracja w dużej mierze będzie opierała swój rozwój na przemyśle lotniczym i automatyce. Najwięcej osób studiowało na kierunkach administracyjno-ekonomicznych ok. 32% i pedagogicznych 20%.¹⁹ Dotychczasowe preferencje kierunków studiów sprawiły, że w podregionie kaliskim na 10 tys. mieszkańców przypadało 2 absolwentów kierunków inżynieryjno-technicznych. Dla porównania wskaźnik ten dla Wielkopolski wynosił 7.

Ważne znaczenie z punktu widzenia wzmocnienia potencjału edukacyjnego i gospodarczego Aglomeracji ma współpraca nauki z biznesem. Kluczowym przedsięwzięciem z niniejszego zakresu jest budowa Centrum Dydaktycznego Badań

¹⁹ BDL GUS.

Kół Zębatych. Realizacja tego zadania stwarza szansę rozwoju naukowo – technologicznego całej Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. Zakłada się, że Centrum będzie modelowym rozwiązaniem w zakresie współpracy przedsiębiorstw ze sferą nauki. Przykładem, potwierdzającym współpracę ośrodków nauki z przemysłem jest także przystąpienie PWSZ do Wielkopolskiego Klastra Lotniczego.

Podkreślić jednak należy, że w obecnych czasach szkolnictwo wyższe koncentruje się w największych miastach, stwarzających studentom najlepsze możliwości nie tylko do nauki, ale także do życia towarzyskiego. Przeciwdziałanie temu zjawisku wymaga skoordynowanych działań na wielu płaszczyznach począwszy od elastycznego kształtowania programów studiów, poprzez system stypendialny (wsparcie władz lokalnych dla studentów wybierających np. techniczne kierunki studiów) na wspieraniu kultury (w tym studenckiej) kończąc.

Na potencjał sfery społecznej duży wpływ ma infrastruktura zdrowotna. Z dostępnych informacji wynika, że w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej w latach 2004 – 2012 zwiększyła się liczba zakładów opieki zdrowotnej z 73 do 159. W ujęciu gminnym 17 gmin zanotowało wzrost liczby placówek, natomiast w czterech gminach (Stawiszyn, Godziesze Wielkie, Opatówek, Żelazków) utrzymał się stan z 2004 r. Wzrost liczby zakładów opieki zdrowotnej spowodowany był przede wszystkim rozwojem niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej. Wynikał on także z podziału dotychczasowych zakładów, na mniejsze jednostki zlokalizowane w poszczególnych miejscowościach. Również polityka inwestycyjna gmin sprzyjała budowie nowych ośrodków zdrowia.

Wskaźnikiem, który odzwierciedla dostępność ludności do opieki medycznej jest liczba łóżek szpitalnych na 10 tys. mieszkańców. W powiatach tworzących Aglomerację Kalisko – Ostrowską wskaźnik ten kształtował się w 2012 r. następująco: m. Kalisz – 81,7; powiat ostrowski – 30,9; powiat kaliski – 17,8. W stosunku do 2005 r. wzrósł on w powiecie kaliskim (z 16,7) oraz zmniejszył się w powiecie ostrowskim (z 31,6) i w Kaliszu (z 93,6). Zarówno w 2005 r., jak i w 2012 r. wskaźnik ten był w powiatach ostrowskim i kaliskim niższy, niż w Wielkopolsce

(46,5).²⁰ Z powyższych danych wynika, że specjalistyczna opieka medyczna koncentruje się przede wszystkim w Kaliszu. Z ekonomicznego punktu widzenia sytuacja taka jest racjonalna. Specjalistyczne usługi medyczne powinny być oferowane przez szpitale w Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim, decentralizacja usług mogłaby negatywnie wpłynąć na ich jakość, a jednocześnie zwiększyłaby koszty funkcjonowania opieki medycznej w całej Aglomeracji.

Równie istotną kwestią jest dostępność ludności Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej do personelu medycznego. Jak wynika z danych GUS w Aglomeracji w 2011 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 25 lekarzy oraz 47 pielęgniarek i położnych. Niniejsze wskaźniki kształtowały się poniżej średnie dla regionu. W Wielkopolsce w 2011 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 29 lekarzy i 51 pielęgniarek i położnych. W rezultacie uznać można, że dostępność do personelu medycznego na obszarze Aglomeracji jest gorsza niż w regionie i wymaga podjęcia działań wspierających. Przyczyną powyższego stanu rzeczy może być m.in. zbyt mała liczba osób kształcących się w zawodach medycznych. W całym podregionie kaliskim na kierunkach medycznych kształciło się 1 043 studentów, co stanowiło 11% ogółu studentów.²¹

Powyzsza sytuacja w szczególnie negatywny sposób może dotknąć osoby mieszkające poza głównymi ośrodkami miejskimi, gdzie dostępność do personelu medycznego jest jeszcze mniejsza. Dla przykładu w powiecie kaliskim na 10 tys. mieszkańców przypada tylko 10 lekarzy oraz 18 pielęgniarek i położnych.

4.3. Sfera infrastrukturalna

Na przestrzeni lat 2004 – 2012 odsetek gospodarstw domowych, korzystających z sieci wodociągowej pozostał w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej na zbliżonym poziomie. W 2012 r. wyniósł on 90,3%. Zwiększyła się natomiast dostępność gospodarstw domowych do sieci kanalizacyjnej z 24,2% do 35,5%.²² Nadal jednak podstawowe wskaźniki dostępności do omawianych mediów kształtują się poniżej

²⁰ Wskaźnik liczby łóżek szpitalnych na 10 tys. mieszkańców w latach 2005-2012 pozostał w Wielkopolsce na niezmiennym poziomie. Dane na podstawie BDL.

²¹ BDL GUS.

²² Poprzez dostępność należy rozumieć odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci kanalizacyjnej.

średniej w regionie, nie można również stwierdzić, aby dystans ten uległ zmniejszeniu.

Sytuacja w samej Aglomeracji jest zróżnicowana. Dotyczy to zwłaszcza podziału na miasta i obszary wiejskie. W najmniejszym zakresie dostęp do sieci wodociągowej posiadają gospodarstwa domowe w gminach: Godziesze Wielkie (69,4%) i Szczytniki (77,4%). O ile jednak w przypadku gminy Godziesze Wielkie w stosunku do 2004 r. nastąpiła widoczna, pozytywna zmiana w dostępności do sieci wodociągowej, to w przypadku gminy Szczytniki poprawa w dostępności do sieci wodociągowej jest nieznaczna. W największym stopniu sieć wodociągowa pokrywa miasta Ostrów Wielkopolski (98,3%) i Kalisz (97,2%) oraz gminy: Gołuchów (93,5%), Raszków (93,4%), Odolanów (93,1%), Przygodzice (92,1%) i Sieroszewice (90,0%).

Konkludując, w najtrudniejszej sytuacji w zakresie dostępności do infrastruktury wodociągowej są gminy: Stawiszyn, Blizanów, Brzeziny, Ceków-Kolonia, Godziesze Wielkie, gw. Ostrów Wielkopolski, Żelazków, Mycielin, Sośnie, Szczytniki. Dodatkowo w trzech ostatnich gminach dynamika zmian jest niższa od średniej w Aglomeracji.

Zaznaczyć przy tym należy, że nie tylko średnie pokrycie Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej siecią wodociągową jest istotne, ale również jej stan techniczny, który rzutuje na skalę ubytków wody i jej jakości. Sieć wodociągowa w Aglomeracji w większości wykona jest z PCV, żeliwa i stali oraz azbestocementu. Rury azbestocementowe położone w gruncie nie są groźne dla zdrowia, jednakże wskazana jest ich wymiana, co następuje stopniowo w miarę jak postępują prace remontowo-modernizacyjne sieci wodociągowej.

W przypadku dostępności do sieci kanalizacyjnej Aglomeracja Kalisko – Ostrowska znajduje się w sytuacji gorszej, niż województwo. W najmniejszym zakresie sieć kanalizacyjna rozwinięta jest na obszarze gmin: Mycielin (7,4%), Sośnie (9,7%), Szczytniki (10,4%), Godziesze Wielkie (12,1%), Odolanów (13,2%) i Sieroszewice (18,1%). Procentowo największy dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadają gospodarstwa domowe w najważniejszych miastach: Ostrowie Wielkopolskim (90,8%) i Kaliszu (88,4%). W pozostałych gminach dostępność do sieci kanalizacyjnej kształtuje się na poziomie od 28% (gmina Lisków) do 45,4% (gw. Ostrów Wielkopolski).

Na obszarach nie objętych siecią kanalizacyjną ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych lub do przydomowych szamb, które niestety niejednokrotnie są nieszczelne. Dodatkowym problemem jest wywóz ścieków na grunty własne lub odprowadzanie ich do rowów, cieków czy też bezpośrednio do ziemi. Praktyka powyższa prowadzi do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. W takiej sytuacji konieczne są działania zmierzające do uporządkowania systemu odprowadzenia i oczyszczania ścieków.

Jednak nie zawsze budowa kanalizacji grawitacyjnej znajduje uzasadnienie ekonomiczne. W miejscowościach o rozproszonej zabudowie porządkowanie gospodarki ściekowej powinno koncentrować się na wspieraniu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Sytuacja taka dotyczy ok. 100 wsi zlokalizowanych na obszarze Aglomeracji.²³ Konsekwentna polityka w niniejszym zakresie powinna ograniczyć problem nieszczelnych szamb i przyczynić się do poprawy stanu środowiska naturalnego.

Kolejną kwestią, wymagającą analizy, jest problem gospodarki odpadami, prowadzonej na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. W Aglomeracji w 2012 r. zebrano łącznie ok. 79 971 ton odpadów zmieszanych. Od 2005 r. ilość zbieranych odpadów w Aglomeracji wzrosła o ok. 5%. W ujęciu gminnym w latach 2005 – 2012 w 17 gminach Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zanotowano wzrost ilości zbieranych odpadów. Największy wzrost odnotowano w gminach: Stawiszyn, Brzeziny, Żelazków i Sieroszewice. Spadek ilości zbieranych odpadów nastąpił w gminach: Kalisz, Przygodzice, Sośnie i Gołuchów.

Z uwagi na brak danych statystycznych trudno jest określić jaki aktualnie procent zebranych odpadów stanowią selektywnie zebrane odpady surowcowe. Przed zmianą regulacji prawnych w niniejszym zakresie udział selektywnie zebranych odpadów był niewielki. Dla przykładu z dokumentu Wspólny Plan Gospodarki Odpadami dla gmin – członków Związku Komunalnego Gmin „Czyste Miasto, Czysta Gmina” – aktualizacja na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2020²⁴ wynika, że w 2009 r. ilość wydzielonych „surowców wtórnych” metodą „u źródła” poprzez system klozowy, a także workowy od indywidualnych mieszkańców nie przekraczał

²³ Na podstawie informacji uzyskanej od Wójta Gminy Godziesze Wielkie.

²⁴ Orli Staw, maj 2010.

3% (0,6 kg. na mieszkańca) i był bardzo niski na tle innych regionów kraju. Jednocześnie odzysk surowców poprzez instalację Orli Staw kształtował się na poziomie 8% (13,6 kg. na osobę).

Zgodnie z danymi zawartymi w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2012 – 2017, na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej funkcjonują związki gmin i porozumienia międzygminne zajmujące się gospodarowaniem odpadami. Zaliczyć do nich należy Związek Komunalny Gmin „Czyste Miasto, Czysta Gmina” (Kalisz, gminy: Stawiszyn, Blizanów, Brzeziny, Ceków-Kolonia, Godziesze Wielkie, Opatówek, Koźminek, Lisków, Mycielín, Gołuchów) i Związek Gmin Zlewni Górnej Baryczy (gminy: Odolanów, Przygodzice, Sośnie). Aktualnie na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zlokalizowane są następujące instalacje:

- instalacja do mechanicznego przetwarzania odpadów, instalacja do produkcji paliwa alternatywnego, stabilizacji/kompostowania odpadów komunalnych w Ostrowie Wielkopolskim;
- składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Orlim Stawie (gmina Ceków- Kolonia) – RIPOK.

Jednocześnie w latach 2012 – 2013 zamknięto składowiska odpadów komunalnych w gminach Odolanów, Raszków i Sośnie.

Równocześnie realizowana jest inwestycja związana z budową Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Ostrowie Wielkopolskim. Regionalny Zakład Zagospodarowania Odpadami Sp. z o.o., będzie przetwarzał i częściowo składował odpady z 22 gmin: z powiatu ostrowskiego (Raszków, Nowe Skalmierzyce, Gmina Ostrów Wielkopolski, Sieroszewic) i gmin zrzeszonych w Związku Gmin Zlewni Górnej Baryczy (Odołanów, Przygodzice, Sośnie, Czajków, Grabów n/Prosną, Kobyla Góra, Kraszewice, Ostrzeszów, Kobylín, Koźmin Wielkopolski i inne). Funkcjonowanie niniejszego zakładu w głównej mierze opierać się będzie na potencjale technologicznym Zakładu Oczyszczania i Gospodarowania Odpadami MZO S.A. w Ostrowie Wielkopolskim. Docelowo Regionalny Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. pełnić będzie rolę zarządcy regionalnej

instalacji do utylizacji odpadów, stając się też właścicielem majątku powstałego w ramach projektu.²⁵

Jednak jak wynika z posiadanych dokumentów, na terenie Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej nie funkcjonuje instalacja do utylizacji i biodegradacji odpadów poflotacyjnych będących efektem ubocznym procesu oczyszczania w oczyszczalniach ścieków. Niniejsza sytuacja sprawia, że odpady te wywożone są poza obszar Aglomeracji (wysokie koszty) lub wykorzystywane rolniczo, co może stanowić zagrożenie sanitarno-epidemiologiczne.

Odpowiedzią na powyższą sytuację, może być budowa nowoczesnych punktów zagospodarowania osadów z oczyszczalni, uzdatniających je do zgodnego z obowiązującymi przepisami wykorzystania rolniczego. Należy również podjąć działania zmierzające do rozwoju kompostowni, tak aby rozwiązać problem odpadów masy zielonej. Ważne znaczenie będą miały również działania zmierzające do zagospodarowania popiołów z kotłowni przydomowych, które stanowią ok. 20% masy odpadów zmieszanych.²⁶

W latach 2005 – 2012 w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej oraz w 20 gminach ją tworzących (za wyjątkiem gminy Mycielin) nastąpił wzrost zasobów mieszkaniowych. W Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zasoby mieszkaniowe (liczba lokali mieszkalnych) wzrosły z 108 237 do 116 835. Wzrost ten następował jednak wolniej niż w całym województwie. W największym stopniu zasoby mieszkaniowe powiększyły gminy: Gołuchów (o 25%), Godziesze Wielkie (19%), Opatówek (11%), Żelazków (11%), gw. Ostrów Wielkopolski (10%) i Przygodzice (10%). Poza gminą Mycielin, która zanotowała spadek zasobów mieszkaniowych (o 3%), najwolniej zasoby mieszkaniowe rosły w gminach: Stawiszyn (2%), Lisków (3%), Brzeziny (4%) i Szczytniki (4%).

Relatywnie wolny przyrost zasobów mieszkaniowych w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej prowadzi do sytuacji, w której trzon zasobów mieszkaniowych stanowią mieszkania znajdujące się w budynkach stawianych z wykorzystaniem starych technologii, a to rodzi potrzebę ich modernizacji i dostosowania do obowiązujących

²⁵ Regionalny Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. w Ostrowie Wielkopolskim, <http://rzzo.com.pl/>

²⁶ Na podstawie informacji uzyskanej od Wójta Gminy Godziesze Wielkie.

standardów. Należy się również spodziewać rosnących kosztów remontów nieruchomości, gdyż będzie postępowała ich dekapitalizacja.

Wolny przyrost tkanki mieszkaniowej powoduje również, konieczność podjęcia na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej działań zmierzających do termomodernizacji budynków. Znamienne jest, iż inwestycje w niniejszym zakresie muszą być podejmowane przez wszystkie gminy tworzące Aglomerację. Niska efektywność energetyczna budynków jest problemem, który wiąże się wprost ze zjawiskiem niskiej emisji. Problem ten odczuwalny jest w okresie grzewczym, ponieważ dla ogrzewania mieszkań oraz budynków użyteczności publicznej niejednokrotnie wykorzystywane są nieefektywne systemy grzewcze, a niewystarczająca izolacja termiczna budynków rzutuje na nadmierne zużycie energii. W rezultacie, jak już wspomniano konieczne jest podjęcie inwestycji dotyczących termomodernizacji i ogrzewania budynków, w tym o ile to uzasadnione ekonomicznie z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Skuteczność powyższych działań wymaga, po pierwsze przeprowadzenia inwestycji związanych z ociepleniem i uszczelnieniem budynków, po drugie wymiany źródeł zaopatrzenia w ciepło. Jak już wspomniano należy przy tym położyć nacisk na wyposażenie budynków w urządzenia umożliwiające wykorzystywanie energii odnawialnej.

Aglomeracja Kalisko – Ostrowska musi zmierzyć się z problemem rewitalizacji obszarów poprzemysłowych. Do przykładowych terenów, objętych lub wymagających rewitalizacji zaliczyć należy: tereny poprzemysłowe przy ul. Wrocławskiej w Ostrowie Wielkopolskim, dawny browar w Ostrowie Wielkopolskim, obszar poprzemysłowy przy ulicy Fabrycznej – nieruchomość po starej fabryce Flakowicza i Pułaskiego, nieruchomość po Zakładach Przemysłu Odzieżowego „Kalpo” w Kaliszu, Cegielni na Tyńcu w Kaliszu.

Działania, które należy podjąć w celu rewitalizacji obszarów poprzemysłowych i poprawy środowiska miejskiego z jednej strony mogą zmierzać do nadania tym obszarom nowej funkcji, z drugiej jeżeli jest to możliwe i wskazane powinny przywracać im dawną funkcję. Pierwszy rodzaj działań winien być realizowany w przypadku zagospodarowania terenów *stricte* związanych ze zlikwidowanym przemysłem. Drugie podejście powinno dotyczyć obiektów, które dawniej miały charakter rekreacyjny, a obecnie znajdują się w stanie znacznej dewastacji.

Jednocześnie pamiętać należy, że rewitalizacja ma także wymiar społeczny. Procesy rozwojowe nie przebiegają w przestrzeni równomiernie, są obszary wzrostu oraz tereny ulegające marginalizacji i peryferyzacji. Prowadzi to w konsekwencji do powstania obszarów wykluczenia społecznego i gospodarczego. Obszary te negatywnie wpływają na możliwości rozwoju ośrodków miejskich i wiejskich, dlatego też powinny być przedmiotem troski samorządu. Podstawową formą wsparcia dla tych obszarów musi być objęcie ich programami rewitalizacji, mającymi na celu włączenie społeczne osób marginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją. Działania te wymagają uzupełnienia infrastrukturalnego, które pozwoli przezwyciężyć bariery przestrzeni, uniemożliwiające wystąpienie pozytywnych zmian społecznych. Tak kompleksowo zaprojektowane wsparcie powinno być koordynowane poprzez wdrożenie wspólnego dla Aglomeracji programu rewitalizacji, skierowanego do społeczności zamieszkujących ww. obszary.

Analiza dokumentu pt. „Wykaz i klasyfikacja miejscowości”, będącego załącznikiem do Studium wykonalności projektu „Budowa Wielkopolskiej Sieci Szerokopasmowej” prowadzi do wniosku, że poza najważniejszymi miastami Aglomeracji, dostęp do infrastruktury informatycznej na analizowanym obszarze, jest przeważnie na poziomie średnim lub niskim. Sytuacja taka może zwiększyć obszar wykluczenia cyfrowego, zwłaszcza że jednocześnie musi nastąpić rozwój e-usług.

Z drugiej strony jeżeli poprawi się dostępność do Internetu, to rozwój platform cyfrowych może ułatwić zwłaszcza mieszkańcom obszarów peryferyjnych możliwość korzystania z usług edukacyjnych, zdrowotnych czy też administracyjnych.

4.4. Sfera przestrzenno – środowiskowa

Zgodnie z dokumentem „Aglomeracja Kalisko – Ostrowska Studium rozwoju przestrzennego”²⁷ cały obszar Aglomeracji można podzielić pod względem funkcjonalnym na strefy mające także odzwierciedlenie w krajobrazie gospodarczym i przyrodniczym. Są to strefy funkcjonalne: intensywnego rozwoju społeczno-gospodarczego i przekształceń urbanistycznych (obejmująca miasta: Kalisz, Ostrów

²⁷ Aglomeracja Kalisko – Ostrowska. Studium rozwoju przestrzennego. Synteza, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, Wielkopolski Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu, Poznań, 2005.

Wielkopolski, Nowe Skalmierzyce, Opatówek i Odolanów); rolniczej przestrzeni produkcyjnej (obejmująca północny fragment obszaru Aglomeracji - gminy: Raszków, Gołuchów i Blizanów); rolnictwa ekologicznego (obejmująca przede wszystkim wsie Sieroszewice i Godziesze Wielkie); koncentracji funkcji rekreacyjnych (obejmująca tereny wokół Cekowa-Kolonii, Brzezin, Gołuchowa i Opatówka); przyrodnicza o szczególnych walorach środowiska naturalnego (obejmująca gminy Odolanów i Przygodzice).

Kluczowy dla sytuacji Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest rozwój infrastruktury drogowej. Zewnętrzny układ infrastruktury drogowej Aglomeracji tworzy sieć dróg krajowych i wojewódzkich.

Główny układ komunikacyjny wiążący Aglomerację z systemem dróg krajowych tworzy droga krajowa nr 11 relacji Kołobrzeg – Koszalin – Poznań – Ostrów Wielkopolski – Bytom, biegnąca w zachodniej części obszaru oraz droga krajowa nr 25 relacji Bydgoszcz – Konin – Kalisz – Ostrów Wielkopolski – Antonin – Oleśnica. Droga nr 25 łączy ze sobą dwa główne ośrodki aglomeracji oraz wiąże jej oddalone krańce: południowo-zachodni z północnym. Przez obszar Aglomeracji przebiega także droga nr 12 relacji Głogów – Leszno – Pleszew – Kalisz – Chełm – granica państwa. Ważnymi ciągami komunikacyjnymi są także drogi wojewódzkie nr 470, 442 i 450 prowadzące do węzłów autostradowych A2 (z węzłem w Kościeńcu) i S8.

Wewnętrzny układ komunikacyjny tworzą drogi gminne i powiatowe. GUS nie publikuje informacji, dotyczących infrastruktury drogowej w ujęciu gminnym. Punktem odniesienia sytuacji w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej mogą być informacje dostępne dla powiatów. W latach 2005 - 2012 łączna długość dróg gminnych o twardej nawierzchni wzrosła w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej z 879,6 km do 1 279,6 km. Jednocześnie zmniejszyła się długość dróg gruntowych z 1 239 km do 1 109,3 km. W analogicznym okresie zwiększyła się również długość dróg powiatowych twardej nawierzchni z 1 020 km do 1 044 km.

Istotnym mankamentem układu komunikacyjnego Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest fakt, że drogi krajowe i wojewódzkie są przeważnie jedno-jezdniowe, często nie wystarczające w czasach wzmożonego rozwoju transportu samochodowego. Drogi nie gwarantujące odpowiedniej przepustowości mogą być barierą rozwoju gospodarki.

Drugim kluczowym problemem jest stan nawierzchni oceniany przez mieszkańców najwyżej jako przeciętny.²⁸ W rezultacie konieczna jest budowa i przebudowa dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą, tak aby zwiększyć ich bezpieczeństwo i przepustowość. Niniejszym działaniom musi towarzyszyć budowa, przebudowa i modernizacja mostów, wiaduktów, estakad i tuneli drogowych.

Poza tym pamiętać należy, że o dostępności komunikacyjnej obszaru decydują nie tylko drogi, ale także ścieżki rowerowe. Dlatego też modernizacji dróg powinny towarzyszyć działania zmierzające do rozwoju ścieżek rowerowych łączących poszczególne gminy. Działanie takie nie tylko poprawiają stan środowiska naturalnego (poprzez ograniczanie niskiej emisji) ale również służą promocji turystyki i rekreacji. Mogą one przyczynić się zwłaszcza do rozwoju turystyki weekendowej. Poprzez budowę ścieżek rowerowych poprawi się dostępność miejsc atrakcyjnych turystycznie. Dodatkowo ścieżki rowerowe zwiększają mobilność mieszkańców i umożliwiają nawiązywanie kontaktów pomiędzy mieszkańcami poszczególnych miejscowości, bez konieczności posiadania samochodu.

Uzupełnienie sieci dróg stanowi transport kolejowy. Ważne znaczenie komunikacyjne mają linie kolejowe o znaczeniu państwowym: linia relacji Kluczbork – Poznań – Ostrów Wielkopolski, linia Łódź Kaliska – Zduńska Wola – Ostrów Wielkopolski, Łódź Kaliska - Kalisz oraz linia Ostrów Wielkopolski – Grabowo Wielkie.

Osią przyrodniczego układu Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest rzeka Proсна płynąca we wschodniej części oraz rzeka Barycz w południowo-zachodniej części Aglomeracji. Z racji wysokich walorów przyrodniczych, ochroną prawną objętych jest ok. 47% powierzchni Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. Łączna powierzchnia obszarów prawnie chronionych (w tym Natura 2000) w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wynosiła w 2012 r. 112 573,6 ha., co stanowiło ok. 11,9% ogółu obszarów prawnie chronionych w Wielkopolsce.

Najwięcej obszarów prawnie chronionych znajduje się na terenie gmin: Sośnie (18 676,8 ha), Przygodzice (15 521,2 ha), Sieroszewice (15 200,0 ha), Odolanów (13 564,5 ha) i Brzeziny (11 480,0 ha). Na obszarze gmin: Ostrów Wielkopolski,

²⁸ Zob szerzej badania firmy HOLDIKOM S.A.

Stawiszyn, Blizanów, Lisków, Mycielin i Szczytniki tereny prawnie chronione nie występują.

Na obszarach gmin o największych walorach przyrodniczych w pierwszej kolejności należy prowadzić działania zmierzające do ochrony i przywracania różnorodności biologicznej, ochrony gleby, a także rozwoju zielonej infrastruktury. Do działań tych zaliczyć można np. przywracanie pożądanego stanu siedlisk przyrodniczych, wsparcie centrów ochrony różnorodności biologicznej, czy wreszcie promowanie edukacji ekologicznej. Należy także wspierać inicjatywy zmierzające do budowy szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych.

Ze sferą środowisko-przestrzenną wiąże się problem zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez przeciwdziałanie klęskom żywiołowym, zwłaszcza powodziom. Podstawowe zagrożenie powodziowe występuje w okresie wzmożonej ilości opadów atmosferycznych i roztopów wiosennych. Stanowią je wody głównych rzek Aglomeracji, tj. Ołoboku, Baryczy, Polskiej Wody, Młyńskiej Wody, Proсны, Swędrni, Krępiczy i Pokrzywnicy. Terenami najbardziej narażonymi na wystąpienie zagrożenia powodziowego są gminy położone na obszarze Doliny Baryczy, przez które przepływa większość rzek. Na obszarze tym znajdują się również największe zbiorniki wodne.

Kolejnym zagrożeniem powodziowym, które występuje na terenie Aglomeracji szczególnie w okresie miesięcy letnich są gwałtowne, nawalne opady deszczu połączone z burzami termicznymi. Zjawiska te stwarzają zagrożenie dla obszarów miejskich: Kalisza, Ostrowa Wielkopolskiego, Nowych Skalmierzyc, Raszkowa, Odolanowa, gdzie występują duże obszary utwardzone ograniczające retencję gleby. Wody opadowe, których nie jest w stanie odebrać istniejący w tych miastach system kanalizacyjny mogą powodować zalania budynków mieszkalnych, a także pozostałej infrastruktury komunalnej.²⁹

Przeciwdziałanie powyższemu zagrożeniu wymaga w pierwszej kolejności utrzymywania w należyłym stanie zbiorników retencyjnych. Kolejną kwestią jest integracja systemu zarządzania klęskami na szczeblu Aglomeracji.

²⁹ Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Ostrowskiego. Aktualizacja, Poznań 2009, Aktualizacja Powiatowego Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Kaliskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2013-2016, Kalisz 2009.

Kluczowe znaczenie dla środowiska naturalnego w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej ma jakość powietrza i związany z tym stan jego zanieczyszczenia. Na obszarze Aglomeracji mamy do czynienia z emisją zanieczyszczeń punktową (emisja zorganizowana z zakładów, powstająca w wyniku energetycznego spalania paliw oraz przemysłowych procesów technologicznych), liniową (emisja komunikacyjna z transportu samochodowego i kolejowego) oraz powierzchniową (emisja z palenisk domowych, oczyszczania ścieków w otwartych urządzeniach oczyszczających i składowania odpadów). Za emisje punktową odpowiadają przede wszystkim: Ostrowski Zakład Ciepłowniczy S.A., ENERGA Elektrociepłownia Kalisz S.A., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. Jednak fundamentalne znaczenie dla jakości powietrza w Aglomeracji ma sezon grzewczy i tradycyjne metody ogrzewania mieszkań i domów.

5. Wymiar terytorialny wsparcia

5.1. Sfera gospodarcza

O pozycji państwa, regionu, subregionu, gminy decyduje potencjał gospodarczy. Potencjał ten tworzą dynamicznie rozwijające się i innowacyjne przedsiębiorstwa, wspierane przez władze publiczne w ramach prowadzonych polityk: regionalnej i gospodarczej.

Pod względem gospodarczym Aglomeracja Kalisko – Ostrowska jest silnie zróżnicowana, przy czym jako całość nie wykorzystuje w sposób wystarczający swojego potencjału, wynikającego z posiadanych zasobów ludzkich oraz położenia geograficznego.

W latach 2004 – 2012 liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego rosła w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wolniej niż w Wielkopolsce i w kraju. Również wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą osób, prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej był niższy niż w regionie. W rezultacie uznać można, że działania wspierające sferę gospodarczą należy prowadzić na całym obszarze Aglomeracji, różnicując jednocześnie zarówno wielkość wsparcia jak i jego formę.

Przyjmując jako kryterium rozwoju gospodarczego liczbę podmiotów gospodarczych i dynamikę ich tworzenia stwierdzić należy, że w najtrudniejszej sytuacji w Aglomeracji są gminy: Odolanów, Raszków i Mycielin. W gminach tych zarówno liczba podmiotów gospodarczych, jak i dynamika ich powstawania jest niższa niż średnia dla Aglomeracji. Kierując się zasadą konwergencji należałoby w pierwszej kolejności wzmocnić potencjał gospodarczy tych gmin. Równocześnie niepokoi niski wskaźnik dynamiki w przypadku Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, które to miasta jako rdzeń Aglomeracji muszą stanowić „lokomotywę rozwoju”. Szczegółowy podział gmin zawiera poniższa macierz.³⁰

³⁰ We wszystkich macierzach jako kryterium podziału przyjęto średnie wartości wskaźników dla całej Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej. W przypadku gdy wartość wskaźnika w gminie przyjmowała wartość powyżej średniej wówczas uznano, że jest on wysoki, w odwrotnym przypadku, że niski.

Macierz 1. Podmioty gospodarcze sektora prywatnego w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej.

		Dynamika (rok 2004=100)	
		Wysoka	Niska
Liczba podmiotów	Wysoka	<ul style="list-style-type: none"> gw. Ostrów Wielkopolski 	<ul style="list-style-type: none"> Kalisz Ostrów Wielkopolski
	Niska	<ul style="list-style-type: none"> Nowe Skalmierzyce Stawiszyn Blizanów Brzeziny Ceków-Kolonia Godziesze Wielkie Opatówek Przygodzice Sieroszewice Żelazków Koźminek Lisków Sośnie Szczytniki Gołuchów 	<ul style="list-style-type: none"> Odolanów Raszków Mycielin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Zaznaczyć przy tym należy, że w przypadku Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego szczególny nacisk należy położyć na wsparcie przedsiębiorstw innowacyjnych, działających w branżach wysokich technologii. One to z reguły tworzą większą wartość dodaną oraz kumulują wiedzę i kapitał, który następnie może rozprzestrzenić się na inne gminy Aglomeracji.

Pod względem poziomu przedsiębiorczości, mierzonej liczbą podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców, najgorsza sytuacja występuje w gminach: Odolanów, Ceków-Kolonia, Opatówek, Sieroszewice, Lisków i Mycielina. Na obszarze powyższych gmin niski jest zarówno wskaźnik przedsiębiorczości jak i jego dynamika. Niską dynamikę wykazują również miasta Kalisz i Ostrów Wielkopolski, a także gminy Raszków i Przygodzice. Niski wskaźnik przedsiębiorczości oraz niska dynamika wzrostu tego wskaźnika sugerują niewystarczającą aktywność gospodarczą lokalnej społeczności. Szczegóły zawiera Macierz 2.

Macierz 2. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców.

		Dynamika (rok 2009=100)	
		Wysoka	Niska
Liczba podmiotów	Wysoka	<ul style="list-style-type: none"> • Blizanów • Stawiszyn • Gw. Ostrów Wielkopolski • Żelazków • Gołuchów 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalisz • Ostrów Wielkopolski • Raszków • Przygodzice
	Niska	<ul style="list-style-type: none"> • Nowe Skalmierzyce • Brzeziny • Godziesze Wielkie • Koźminek • Sośnie • Szczytniki 	<ul style="list-style-type: none"> • Odolanów • Ceków-Kolonia • Opatówek • Sieroszewice • Lisków • Mycielin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Na potencjał gospodarczy Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wpływa również instytucjonalne wsparcie biznesu. Instytucje Otoczenia Biznesu koncentrują się w dwóch najważniejszych miastach Aglomeracji: Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim. Na pozostałym obszarze Aglomeracji instytucjonalne otoczenie biznesu jest relatywnie słabo ukształtowane. W konsekwencji wsparcie w niniejszym zakresie powinno przebiegać dwutorowo. W Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim należy wzmacniać już istniejące instytucje kładąc nacisk na te z nich, które wspierają tworzenie innowacyjnego środowiska. Na pozostałych obszarach Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej powinno się wspierać rozwój instrumentów wzmacniających rozwój przedsiębiorczości w oparciu o potencjał (również naukowy) Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego. W kontekście relatywnie słabego potencjału inwestycyjnego Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zasadne jest tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości w każdym mieście Aglomeracji. Szczególnym wsparciem należy objąć obszary wiejskie, gdzie mogą być zakładane Wiejskie Inkubatory Przedsiębiorczości.

Na całym obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej należy prowadzić także działania zmierzające do wzmocnienia oferty inwestycyjnej i podniesienia atrakcyjności posiadanych terenów inwestycyjnych. Wydaje się, że w przypadku Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego powinno się preferować inwestorów z branż zaawansowanych technologii i pod ich potrzeby przygotowywać tereny inwestycyjne.

5.2. Sfera społeczna

Współcześnie zaobserwować można wzmożoną konkurencję obszarów nie tylko o inwestorów, ale również o mieszkańców. Mieszkańcy, płacąc podatki zapewniają wpływy do budżetu jednostki terytorialnej. Od liczby mieszkańców uzależniony jest również: potencjał intelektualny, popyt wewnętrzny, zasób siły roboczej, pozycja i siła polityczna obszaru. Jednak możliwości zatrzymania mieszkańców oraz pozyskania nowych uzależnione są od stworzenia atrakcyjnych warunków, wpływających na poziom i jakość życia.

Działania w powyższym zakresie nabierają szczególnego znaczenia w kontekście zachodzących niekorzystnych przemian demograficznych, przejawiających się takimi zjawiskami jak: starzenie się społeczeństwa i ujemne saldo migracji wewnętrznych. Proces starzenia się społeczeństwa w największym zakresie dotknął największe miasta Aglomeracji. Przyczyn tego zjawiska można upatrywać m.in. w migracji młodych rodzin z miast na podmiejskie obszary wiejskie. W miastach, a zwłaszcza w śródmiejskich kamienicach i na dużych osiedlach mieszkają coraz częściej osoby starsze. Osoby młode, aktywne zawodowo, wybierają budownictwo jednorodzinne na dobrze skomunikowanych z miastem obszarach wiejskich.

Powyższe stwierdzenie potwierdzają częściowo dane dotyczące migracji wewnętrznych.³¹ W 2012 r. saldo migracji wewnętrznych w całej Aglomeracji było ujemne i wynosiło (-213 osób). Największy odpływ ludności zanotowano w Kaliszu (-273 osób) oraz w gminach Stawiszyn (-53) i Odolanów (-23). W Ostrowie Wielkopolskim również odnotowano ujemne saldo migracji wewnętrznych (-14). W przypadku gmin Stawiszyn i Odolanów mamy z kolei do czynienia z wyludnianiem się obszarów peryferyjnych względem rdzenia Aglomeracji. Na obszarach tych nie osiedlają się mieszkańcy rdzenia Aglomeracji, a dotychczasowi mieszkańcy opuszczają go w poszukiwaniu dogodniejszych warunków do życia.

W związku z opisaną wyżej sytuacją władze publiczne powinny podjąć zintegrowaną i skoncentrowaną interwencję w zakresie poprawy środowiska zamieszkania, poprzez inwestycje w infrastrukturę drogową, mieszkaniową i gospodarczą.

³¹ Saldo migracji wyrażone jest liczbą osób.

Kluczowym czynnikiem, wpływającym na poziom życia jest dostęp do pracy. Sam fakt występowania na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej bezrobocia, zjawiska negatywnego z punktu widzenia zarówno ekonomicznego jak i społecznego sprawia, że należy objąć jej obszar działaniami zmierzającymi do aktywizacji ludności na rynku pracy. Wprawdzie na tle regionu i kraju sytuacja na rynku pracy w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest relatywnie korzystna, to jednak wewnętrznie Aglomeracja jest pod tym względem zróżnicowana. Wskazać można gminy wymagające zwiększonego wsparcia. W największym stopniu problem na rynku pracy występuje w gminach: Kalisz, Ostrów Wielkopolski, Odolanów, Przygodzice, Raszków, Sieroszewice i Sośnie. W gminach tych wskaźnik udziału bezrobotnych, zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest wyższy niż średnia w Aglomeracji, a tempo spadku bezrobocia wolniejsze od średniej dla Aglomeracji. Szczegóły zawiera Macierz 3.

Macierz 3. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

		Dynamika (spadek rok 2004=100)	
		Wysoka	Niska
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	Wysoki	<ul style="list-style-type: none"> • gw. Ostrów Wielkopolski • Gołuchów 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalisz • Ostrów Wielkopolski • Odolanów • Przygodzice • Sieroszewice • Sośnie • Raszków
	Niski	<ul style="list-style-type: none"> • Stawiszyn • Blizanów • Brzeziny • Ceków-Kolonia • Opatówek • Żelazków • Koźminek • Lisków • Mycielin 	<ul style="list-style-type: none"> • Nowe Skalmierzyce • Godziesze Wielkie • Szczytniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Na wskazanych powyżej obszarach w pierwszej kolejności należy prowadzić działania zmierzające do aktywizacji ludności na rynku pracy. Ludność zamieszkująca te gminy przede wszystkim powinna być adresatem usług

rozwojowych, umożliwiających zdobycie nowych kwalifikacji, kompetencji i uprawnień oraz pozwalających na nowo odnaleźć się na rynku pracy.

Współcześnie, nowe miejsca pracy powstają także w organizacjach pozarządowych (NGO). Organizacje te jednocześnie wzmacniają więzi lokalne i tworzą kapitał społeczny. Wprawdzie wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców jest w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej na poziomie regionalnym oraz wyższy niż krajowy, to jednak dynamika jego wzrostu jest wolniejsza w stosunku do Polski i Wielkopolski. W konsekwencji należy wspierać inicjatywy zmierzające do większego zaangażowania społecznego ludności, zwłaszcza w takich gminach jak: Kalisz, Nowe Skalmierzyce, Godziesze Wielkie, Opatówek, Szczytniki i Gołuchów.

Macierz 4. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców.

		Dynamika (rok 2005=100)	
		Wysoka	Niska
Liczba podmiotów	Wysoka	<ul style="list-style-type: none"> • Ostrów Wielkopolski • Ceków-Kolonia • Przygodzice • Lisków • Mycielin • Sośnie 	<ul style="list-style-type: none"> • Raszków • Blizanów • Brzeziny • Gw. Ostrów Wielkopolski • Koźminek
	Niska	<ul style="list-style-type: none"> • Odolanów • Stawiszyn • Sieroszewice • Żelazków 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalisz • Nowe Skalmierzyce • Godziesze Wielkie • Opatówek • Szczytniki • Gołuchów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Ważnym warunkiem rozwoju społeczeństwa jest sprawny system edukacji. Umożliwia on zdobycie kwalifikacji adekwatnych do zmieniającego się rynku pracy, a także jest warunkiem koniecznym dla budowy gospodarki opartej na wiedzy. Edukacja jest procesem ciągłym, trwającym przez całe życie, dlatego tak istotne jest zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych na wszystkich szczeblach, począwszy od przedszkola, przez szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne, a na szkołach wyższych skończywszy. Dla zapewnienia wysokiej jakości usług, oprócz realizacji zróżnicowanych programów edukacyjnych

konieczne jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury, niezbędnej dla potrzeb nauczania i kształcenia.

Przy zachodzących przemianach demograficznych, działania inwestycyjne w zakresie infrastruktury szkolnej i przedszkolnej powinny koncentrować się nie tyle na budowie nowych obiektów, ile na modernizacji już istniejących. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy w gminie liczba obiektów jest niewystarczająca lub też ich lokalizacja jest nieadekwatna do aktualnego potencjału ludnościowego, a w rezultacie mieszkańcy mają ograniczoną dostępność do przedszkoli i szkół. Uzasadnieniem dla budowy nowych obiektów mogą być także wysokie koszty funkcjonowania przedszkola związane z eksploatacją przestarzałych i нефunkcjonalnych budynków.

Wskazana byłaby również modernizacja infrastruktury związanej ze szkolnictwem zawodowym w Kaliszu, Ostrowie Wielkopolskim oraz w gminach: Lisków, Opatówek, Odolanów i Przygodzice. Działania te należy ukierunkować na modernizację infrastruktury szkolnej i jej wyposażenia (np. warsztaty szkolne), w których przygotowywane będą kadry dla gospodarki.

Funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia powinno być nakierowane na likwidację ograniczeń w dostępie do podstawowych i specjalistycznych usług, w tym także osobom ubogim. Działania wspierające służbę zdrowia skierować należy zarówno do Kalisza, jak i do powiatów: ostrowskiego i kaliskiego. W powiatach ostrowskim i kaliskim wskaźnik dostępności ludności do opieki medycznej, wyrażony liczbą łóżek szpitalnych na 10 tys. mieszkańców jest niższy od średniej w regionie. W rezultacie należy wspierać rozwój infrastruktury zdrowotnej w tych powiatach. W szczególności wzmocnić powinno się niniejszą infrastrukturę w Kaliszu i w Ostrowie Wielkopolskim, gdyż miasta te stanowią centrum usług zdrowotnych dla mieszkańców całej Aglomeracji. Ważne są także działania zwiększające dostępność komunikacyjną Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, gdyż w dużej mierze decyduje ona o dostępności specjalistycznych usług medycznych dla mieszkańców Aglomeracji.

5.3. Sfera infrastrukturalna

Na potencjał społeczno-gospodarczy Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wpływa stan infrastruktury zlokalizowanej na jej obszarze.

Na przestrzeni lat 2004 – 2012 odsetek gospodarstw domowych, korzystających z sieci wodociągowej pozostał w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej na zbliżonym poziomie. W 2012 r. wyniósł on 90,3%. Zwiększyła się natomiast dostępność do sieci kanalizacyjnej z 24,2% do 35,5%. Nadal jednak podstawowe wskaźniki dostępności do omawianych mediów kształtują się poniżej średniej w regionie, nie można również stwierdzić, aby dystans ten uległ zmniejszeniu. W rezultacie działaniami wspierającymi rozwój i modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej należy objąć obszar całej Aglomeracji. Jak wynika z poniższej Macierzy 5, w najtrudniejszej sytuacji w zakresie dostępności do infrastruktury wodociągowej są gminy: Stawiszyn, Blizanów, Brzeziny, Ceków-Kolonia, Godziesze Wielkie, gw. Ostrów Wielkopolski, Żelazków, Mycielin, Sośnie, Szczytniki. Dodatkowo w trzech ostatnich gminach dynamika zmian jest niższa od średniej w Aglomeracji.

Macierz 5. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury wodociągowej.

		Dynamika (rok 2004=100)	
		Wysoka	Niska
Odsetek osób korzystających z inf. wodociągowej	Wysoki	<ul style="list-style-type: none"> • Opatówek • Koźminek • Lisków 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalisz • Ostrów Wielkopolski • Nowe Skalmierzyce • Odolanów • Raszków • Przygodzice • Stawiszyn • Gołuchów
	Niski	<ul style="list-style-type: none"> • Stawiszyn • Blizanów • Brzeziny • Ceków-Kolonia • Godziesze Wielkie • Gw. Ostrów Wielkopolski • Żelazków 	<ul style="list-style-type: none"> • Mycielin • Sośnie • Szczytniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

W przypadku pokrycia siecią kanalizacyjną, w najgorszej sytuacji znalazło się 13 gmin Aglomeracji. Równocześnie w pięciu z nich dynamika pozytywnych zmian jest wolniejsza niż w Aglomeracji. Szczegóły zawiera poniższa Macierz 6. Na obszarze

tych gmin należy w największym zakresie przeprowadzić inwestycje w powyższą infrastrukturę. Jednak inwestycje te nie zawsze muszą oznaczać budowę sieci kanalizacyjnej. W miejscowościach o rozproszonej zabudowie należy raczej koncentrować się na budowie przydomowych oczyszczalni ścieków.

Macierz 6. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury kanalizacyjnej.

		Dynamika (rok 2004=100)	
		Wysoka	Niska
Odsetek osób korzystających z inf. kanalizacyjnej	Wysoki	<ul style="list-style-type: none"> • Stawiszyn • Opatówek • Ceków-Kolonia • Gw. Ostrów Wielkopolski • Gołuchów 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalisz • Ostrów Wielkopolski • Nowe Skalmierzyce • Raszków • Stawiszyn
	Niski	<ul style="list-style-type: none"> • Odolanów • Brzeziny • Żelazków • Przygodzice • Sieroszewice • Żelazków • Koźminek • Mycielin 	<ul style="list-style-type: none"> • Blizanów • Godziesze Wielkie • Lisków • Sośnie • Szczytniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Kolejnym problemem infrastrukturalnym jest wolny przyrost mieszkań w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej, który prowadzi do sytuacji, że większość zasobów stanowią mieszkania znajdujące się w obiektach budowanych z wykorzystaniem tradycyjnych technologii, a to rodzi potrzebę ich modernizacji i dostosowania do obowiązujących standardów. Należy się również spodziewać rosnących kosztów remontów nieruchomości, gdyż będzie postępowała ich dekapitalizacja.

Gminy, które w największym zakresie powiększyły zasoby mieszkaniowe zlokalizowane są w sąsiedztwie Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego: Godziesze Wielkie, Opatówek, Żelazków, gw. Ostrów Wielkopolski i Przygodzice. Poza gminą Mycielin, która zanotowała spadek zasobów mieszkaniowych, najwolniej zasoby mieszkaniowe rosły w gminach: Stawiszyn, Lisków, Brzeziny i Szczytniki. Gminy, w największym zakresie powiększyły się zasoby mieszkaniowe zlokalizowane w sąsiedztwie Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego. Powyższe zjawisko wynika

prawdopodobnie z przenoszenia się mieszkańców dużych miast na obszary wiejskie i jest przejawem postępującej suburbanizacji.

Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej znajdują się cenne historycznie i kulturowo układy przestrzenne, wymagające ochrony i rewaloryzacji. Szczególnie dotyczy to Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, z cennymi elementami środowiska kulturowego. Aglomeracja Kalisko – Ostrowska musi także zmierzyć się z problemem rewitalizacji obszarów przemysłowych. Do przykładowych terenów objętych lub wymagających rewitalizacji zaliczyć należy: tereny przemysłowe przy ul. Wrocławskiej w Ostrowie Wielkopolskim, dawny browar w Ostrowie Wielkopolskim, nieruchomość po starej fabryce Flakowicza i Pułaskiego, nieruchomość po Zakładach Przemysłu Odzieżowego „Kalpo” w Kaliszu, Cegielnię na Tyńcu w Kaliszu.

Działania, które należy podjąć w celu rewitalizacji obszarów przemysłowych i poprawy środowiska miejskiego z jednej strony mogą zmierzać do nadania tym obszarom nowej funkcji, z drugiej - jeżeli jest to możliwe i wskazane - powinny przywracać im dawną funkcję. Pierwszy rodzaj działań winien być realizowany w przypadku zagospodarowania terenów *stricte* związanych ze zlikwidowanym przemysłem. Drugie podejście powinno dotyczyć obiektów, które dawniej miały charakter rekreacyjny, a obecnie znajdują się w stanie znacznej dewastacji.

Współcześnie kluczowe znaczenie dla rozwoju Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej ma cyfryzacja, rozumiana jako powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu. Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej dostępność do Internetu oceniana jest jako przeciętna i słaba, przy czym w korzystniejszej sytuacji znajdują się gminy powiatu ostrowskiego. Tutaj występowanie obszarów czarnych³² jest relatywnie

³² obszar biały (B) – miejscowość, na terenie której żaden operator nie posiada infrastruktury szerokopasmowego dostępu do Internetu o przepływności od 2 Mbit/s w kierunku do użytkownika końcowego, z wykorzystaniem technologii przewodowych lub radiowych pracujących w paśmie licencjonowanym,

obszar szary (S) – miejscowość, na terenie której tylko jeden operator posiada infrastrukturę szerokopasmowego dostępu do Internetu o przepływności od 2 Mbit/s w kierunku do użytkownika końcowego, z wykorzystaniem technologii przewodowych lub radiowych pracujących w paśmie licencjonowanym,

obszar czarny (C) – miejscowość, na terenie której co najmniej dwóch operatorów posiada infrastrukturę szerokopasmowego dostępu do Internetu o przepływności od 2 Mbit/s w kierunku do użytkownika końcowego, z wykorzystaniem technologii przewodowych lub radiowych pracujących w paśmie licencjonowanym.

częstsze, a skala wykluczenia mniejsza. Nie zmienia to jednak faktu, że interwencją należy objąć cały obszar.

5.4. Sfera przestrzenno-środowiskowa

Sprawna sieć drogowa warunkuje rozwój społeczno-gospodarczy we wszystkich dziedzinach życia. Zapewnia ona dostęp przedsiębiorców do ich kontrahentów, uelastycznia lokalne rynki pracy, pozwalając na podejmowanie pracy na większym obszarze. Dobrze zaprojektowana i efektywnie wykorzystana infrastruktura drogowa i kolejowa pozwala również zredukować koszty funkcjonowania przedsiębiorstw, a także podnieść standard życia mieszkańców.

Układ infrastruktury drogowej tworzy sieć dróg lokalnych (powiatowych i gminnych) połączonych z drogami wojewódzkimi i krajowymi zapewniającymi łączność Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej z otoczeniem. Większość dróg posiada jednak niskie parametry techniczne, są to przeważnie drogi jedno-jezdniowe, nie zapewniające oczekiwanej przepustowości, zwłaszcza w perspektywie przyspieszonego rozwoju.

Odpowiedzią na powyższe problemy powinna być intensyfikacja inwestycji infrastrukturalnych na obszarze całej Aglomeracji. Rozwój infrastruktury wiąże się z działaniami, które z jednej strony powinny usprawnić komunikację wewnątrz Aglomeracji, z drugiej strony poprawić jej łączność z najważniejszymi ośrodkami wzrostu w regionie oraz w regionach sąsiednich.

Z racji wysokich walorów przyrodniczych, ochroną prawną objętych jest ok. 47% powierzchni Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. Łączna powierzchnia obszarów prawnie chronionych w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej wynosiła w 2012 r. 112 573,6 ha, co stanowiło ok. 11,9% ogółu obszarów prawnie chronionych w Wielkopolsce. Cenne przyrodniczo obszary wymagają dodatkowych inwestycji, wzmacniających ich potencjał, zwłaszcza pod kątem kanalizowania ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo.

Niniejsze inwestycje należy przede wszystkim prowadzić w gminach posiadających największy zasób cennych przyrodniczo obszarów, czyli w gminach: Sośnie (18 676,8 ha), Przygodzice (15 521,2 ha), Sieroszewice (15 200,0 ha),

Odolanów (13 564,5 ha) i Brzeziny (11 480,0 ha). Jednocześnie, w pozostałych gminach należy tak zaplanować przedsięwzięcia, aby nie kolidowały z ochroną przyrody i nie zagrażały obszarom o szczególnych walorach przyrodniczych.

Zadaniem na najbliższe lata będzie także poszukiwanie nowych ujęć wody, gdyż problemem Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest bardzo intensywna eksploatacja wód z osadów mioceńskich (151 ujęć) i jurajskich (23 ujęcia). Wody tych ujęć wykorzystywane są przez miasta: Kalisz i Nowe Skalmierzyce oraz przez liczne zakłady przemysłowe, co przyczynia się do gwałtownego obniżenia zwierciadła wód podziemnych.

Istotne znaczenie dla przyszłości Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej będą miały także inwestycje zmierzające do poprawy stanu powietrza atmosferycznego. Działaniami takimi należy objąć cały obszar Aglomeracji, jednak szczególne natężenie działań powinno nastąpić w Kaliszu i Ostrowie Wielkopolskim. W tych miastach, w największym stopniu mamy do czynienia z zanieczyszczeniem powietrza zwłaszcza w okresie zimowym, wynikającym z tradycyjnych metod grzewczych.

6. Cele rozwojowe do realizacji w ramach ZIT

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie” (KSRR) przyjmuje jako jedno z głównych założeń odejście od podziału na polityki inter- i intraregionalną, na rzecz jednej, wspólnej polityki (ze wspólnymi celami) określającej cele w odniesieniu do terytorium dla wszystkich podmiotów publicznych (każdy z tych podmiotów realizuje inne zadania zgodnie ze sferą swojej kompetencji) stymulowania konkurencyjności w skali regionalnej, krajowej i międzynarodowej, jak również wspomagania rozprzestrzeniania procesów rozwoju z ośrodków najszybciej rozwijających się na pozostałe obszary kraju,

Dlatego tak ważnym jest wykształcenie siatki ośrodków wzrostu w poszczególnych subregionach, co umożliwi wzrost konkurencyjności zarówno regionów jak i w rezultacie kraju, nawet jeśli zróżnicowania regionalne i wewnątrz-regionalne zostaną utrzymane na tym samym poziomie.

Mając powyższe wskazania na uwadze, Aglomeracja Kalisko-Ostrowska formułuje sobie następujący cel główny:

Aglomeracja Kalisko-Ostrowska będzie ważnym biegunem wzrostu i rozwoju województwa wielkopolskiego, która przy współpracy jednostek samorządu terytorialnego oraz dzięki wykorzystaniu posiadanego kapitału społecznego rozwiąże istniejące problemy społeczno-gospodarcze i stworzy trwałe podstawy zrównoważonego rozwoju.

Realizację powyższego celu warunkuje przede wszystkim efektywna współpraca jednostek samorządu terytorialnego i to nie tylko w ramach rdzenia Aglomeracji na osi Kalisz – Ostrów, ale również w całej przestrzeni Aglomeracji, którą tworzą łącznie 24 jednostki samorządu terytorialnego.

7. Priorytety

Cel główny rozwoju Aglomeracji Kalisko –Ostrowskiej, będzie realizowany przez priorytety Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Poniżej zaprezentowane zostały poszczególne priorytety wraz z celami i uzasadnieniem oraz działania, które zapewnią ich realizację.

Priorytet 1 . Dynamiczna i nowoczesna gospodarka

Cel Priorytetu

Rozwój gospodarki oparty o lokalne zasoby i potencjały.

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

Liczba podmiotów gospodarczych otrzymujących wsparcie (w tym nowoutworzonych) (szt.).

Uzasadnienie priorytetu

Rozwój gospodarczy Aglomeracji rozumiany jako długofalowy proces przemian dokonujących się w gospodarce, dotyczy zarówno zmian ilościowych (wzrostu produkcji, zatrudnienia, inwestycji, dochodów, i innych wielkości ekonomicznych), jak również towarzyszących im zmian o charakterze jakościowym (zmiany organizacji społeczeństwa). Jest jednym z głównych kierunków rozwoju Aglomeracji. Warunkuje on bowiem wzrost standardu życia, zwiększenie produkcji, lepszą sytuację socjalną oraz większe bezpieczeństwo publiczne, czyli jednym słowem zabezpiecza podstawę funkcjonowania całej Aglomeracji.

Dynamiczna gospodarka, aby się rozwijać musi ulepszać materialne i osobowe czynniki produkcji. Wymaga - obok ciągłej akumulacji kapitału - nowych inwestycji, ciągłego doskonalenia ludzkich umiejętności i dokonywania postępu technicznego.

Diagnoza wykazała, że tempo wzrostu w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest wolniejsze niż w całym regionie. Szczególnie widoczny jest, wolny przyrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Znamienne jest również, że

wszystkie zaprezentowane w diagnozie wskaźniki dynamiki przemian gospodarczych w Kaliszu i w Ostrowie Wielkopolskim osiągnęły wartości poniżej średniej w regionie. Oznacza to, że rdzeń Aglomeracji mający pełnić funkcje koła napędowego rozwoju gospodarczego, rozwija się relatywnie wolno na tle województwa wielkopolskiego.

Przyczyny powyższego stanu rzeczy mogą mieć różnorodny charakter. Z jednej strony wynikają one ze słabości kapitału ludzkiego mieszkańców Kalisza i Ostrowa Wielkopolskiego, z drugiej strony mogą być rezultatem wolniejszego, zwłaszcza w Kaliszu, napływu inwestycji. Wolny napływ inwestycji może wynikać z niedostatecznej podaży terenów inwestycyjnych. Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej powierzchnia uzbrojonych i przygotowanych terenów inwestycyjnych jest relatywnie mała w stosunku do potrzeb.

Obserwowany przyrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze AKO ma niejednorodny charakter i przybiera różną dynamikę. Generalnie przedsiębiorczość mieszkańców mierzona liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców³³, dla Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej nadal znacząco odbiega od wartości wskaźnika w regionie.³⁴

Powyższa analiza wskazuje jednoznacznie, że warunki działalności gospodarczej wymagają szczególnej uwagi i stosownych działań wspomagających. Przedsiębiorczość musi być wspierana w sposób bardziej intensywny i skoordynowany.

Dodatkowo z raportu „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013” przedstawionego przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową wynika, że atrakcyjność inwestycyjna podregionu kaliskiego (na obszarze którego zlokalizowana jest Aglomeracja Kalisko – Ostrowska) jest najniższa dla działalności zaawansowanej technologicznie. Znamienne jest, że atrakcyjność inwestycyjna podregionu kaliskiego w stosunku do 2012 r. uległa pogorszeniu w zakresie usług i zaawansowanych technologii.

³³ Dane na podstawie BDL GUS.

³⁴ Przyjmując wartość 100 dla Wielkopolski, wskaźnik dla Aglomeracji wynosi 67.

Diagnoza wykazała również, że najmniej popularnymi formami kooperacji przedsiębiorstw na terenie AKO były: wspólna realizacja projektów B+R, wspólne tworzenie nowych technologii, itp.³⁵

Przyczyn powyższego stanu rzeczy można upatrywać w niewystarczającym poziomie kapitału społecznego oraz niekorzystnych warunkach ekonomicznych. Jednocześnie koszt badań jest coraz wyższy, cykl życia produktu krótszy, w konsekwencji okres zwrotu inwestycji jest także coraz krótszy. Dlatego też inwestycje w badania i rozwój wymagają wsparcia finansowego ze strony sektora publicznego.

Z wymienionych wszystkich powodów muszą być podjęte na terenie obszaru AKO przedsięwzięcia zmierzające do:

- wsparcia przedsiębiorstw i przedsiębiorczości, tak aby wzmocnić konkurencyjność obszaru i poprzez to przeciwdziałać negatywnym zjawiskom takim, jak bezrobocie, ubóstwo. itp.,
- wzmocnienia IOB oraz ukierunkowania części z nich na wspieranie przedsiębiorstw z branż technologicznych,
- zwiększenia podaży terenów inwestycyjnych,
- wspieranie współpracy świata nauki z biznesem,
- promocja przedsiębiorczości,

To wszystko podkreśla potrzebę wdrożenia i realizacji tego priorytetu.

³⁵ Zob. szerzej Aglomeracja Kalisko – Ostrowska. Potencjał społeczny i gospodarczy. Holdikom, Ostrów Wielkopolski.

Działania, które będą realizowane w ramach priorytetu

Działanie 1.1. Promowanie przedsiębiorczości na terenie Aglomeracji Kalisko - Ostrowskiej

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	<p>1.2.Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii i wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu</p> <p>3.1.Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości</p> <p>3.2.Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia</p>
Przykładowe typy projektów	<p>1.2.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie działalności B+R, w szczególności związanej z rozwojem inteligentnych specjalizacji, realizowanej przez/dla przedsiębiorców (w tym stworzenie/rozwój zaplecza badawczo-

	<p>rozwojowego),</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie wdrożenia własnych lub zakupionych wyników badań naukowych/technologii oraz praw do własności intelektualnej, - wspieranie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach na wszystkich etapach powstawania i rozwoju nowych produktów i usług, - wsparcie transferu technologii, szczególnie dla inteligentnych specjalizacji, - wsparcie instytucji otoczenia biznesu świadczących wyspecjalizowane usługi na rzecz działalności B+R oraz transferu technologii, szczególnie dla inteligentnych specjalizacji, - wsparcie współpracy nauki i biznesu na rzecz wypracowania i wdrażania innowacji <p>3.1</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie tworzenia przedsiębiorstw i rozwoju w początkowym okresie działalności, - rozwój potencjału i zakresu oraz poprawa jakości usług instytucji otoczenia biznesu na rzecz inkubacji przedsiębiorstw, w tym dla regionalnych specjalizacji, - tworzenie nowej i rozwój istniejącej infrastruktury terenów inwestycyjnych na rzecz rozwoju gospodarczego (w tym dostosowanie lotnisk lokalnych oraz terenów byłych lotnisk do wykorzystania w celach obsługi lotów biznesowych), w tym dla inteligentnych specjalizacji regionalnych. <p>3.2</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw i ich sieci, w tym klastrów, - wsparcie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw, - promocja przedsiębiorstw regionu na rynkach międzynarodowych, - wsparcie wyspecjalizowanych usług instytucji otoczenia biznesu w zakresie nowych modeli
--	--

	<p>biznesowych i internacjonalizacji przedsiębiorstw,</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja gospodarcza i turystyczna regionu.
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <p>1.2</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury B+R (szt.) <p>3.1</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych (szt.) - liczba wprowadzonych innowacji (szt.) <p>3.2</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba kontraktów handlowych zagranicznych podpisanych przez przedsiębiorstwa wsparte w zakresie internacjonalizacji (szt.) <p>produktu:</p> <p>1.2</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w zakresie inwestycji w infrastrukturę B+R) (szt.) <p>3.1</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw (szt.) - powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych (ha) <p>3.2</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym (szt.) - liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie internacjonalizacji/ umiędzynarodowienia działalności (szt.)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<p>1.2</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedsiębiorcy, - konsorcja naukowo-przemysłowe, - sieci przedsiębiorstw, w tym klastry

	<p>3.1</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, stowarzyszenia oraz jednostki organizacyjne, - przedsiębiorcy, - instytucje otoczenia biznesu. <p>3.2.</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedsiębiorcy, - sieci przedsiębiorstw, w tym klastry, - instytucje otoczenia biznesu, - organizacje pozarządowe, - jednostki samorządu terytorialnego
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 1.2. Samozatrudnienie oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Rynek Pracy
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	<p>8.5. Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników</p> <p>8.7. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw</p>
Przykładowe typy projektów	<p>8.5.</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie w aktywnym poszukiwaniu pracy, - działania na rzecz podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy, - wsparcie w zdobyciu doświadczenia zawodowego, <p>8.7</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie szkoleniowo-doradcze dla osób planujących działalność gospodarczą,

	<ul style="list-style-type: none"> - dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej, - wsparcie pomostowe dla osób prowadzących działalność gospodarczą
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <p>8.5</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek (osoby) - liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego (szt.) <p>8.7</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego (szt.) - liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej (szt.) <p>produktu:</p> <p>8.5</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (osoby) - liczba osób z niepełno sprawnościami objętych wsparciem w programie (osoby) - liczba osób w wieku 25 - 30 lat objętych wsparciem w programie (osoby) - liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie (osoby) - liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (osoby) <p>8.7</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie (osoby)

Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<p>8.5</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej, - jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego w zakresie aktywizacji zawodowej w trybie pozakonkursowym, <p>8.7</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Priorytet 2. Przyjazne środowisko

Cel Priorytetu

Poprawa warunków środowiska poprzez wdrażanie proekologicznych przedsięwzięć na terenie Aglomeracji Kalisko- Ostrowskiej.

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

Liczba zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska (szt.)

Uzasadnienie priorytetu

Rozwój gospodarczy ostatnich lat wymusza wzrost świadomości ekologicznej i dbałości o środowisko. Coraz częściej zaczęto zauważać negatywny wpływ człowieka na środowisko. Chcąc ograniczyć rozwój tej sytuacji, wprowadza się w życie coraz to nowe rozwiązania. Jednym z przykładów takiej działalności jest określenie głównych zasad polityki zrównoważonego rozwoju. W dużym skrócie mówi ona o tym, iż rozwój gospodarczy powinien stać na równi ze sprawami dotyczącymi ochrony środowiska.

Do działań z zakresu ochrony środowiska jednostki samorządu terytorialnego zobowiązane są ustawami kompetencyjnymi. Szczególne obowiązki nałożone są na gminy, które mają zapewnić: "ład przestrzenny, gospodarkę terenami i ochronę środowiska", a także "wodociągi i zaopatrzenie w wodę, kanalizację, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych (...)." Szczegółowo obowiązki te zostały uregulowane w przepisach prawnych bezpośrednio związanych z ochroną środowiska, między innymi :” Prawo ochrony środowiska (27 kwietnia 2001 r.), Prawo wodne (18 lipca 2001 r.), Ustawa o odpadach, o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (13 czerwca 2013 r.), Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (13 września 1996 r), Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych (3 lutego 1995 r.) inne. Nie tylko Konstytucja RP i „Ustawa o samorządzie terytorialnym” i inne przepisy krajowe narzucają samorządowi zadania, związane z ochroną środowiska. Taki obowiązek wynika również z wielu innych przepisów

prawnych, obowiązujących na terenie Polski, których zobowiązaliśmy się przestrzegać w chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Są to m.in. Traktat Akcesyjny z dnia 16 kwietnia 2003 roku oraz główne dyrektywy środowiskowe, tj.:

- Zadania wynikające z dyrektywy 75/440/EWG z 16 czerwca 1975 r. dotyczącej wymaganej jakości wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej w państwach członkowskich;
- Zadania wynikające z dyrektywy 91/271/EWG z 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych;
- Zadania wynikające z dyrektywy 1999/31/WE z 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów;
- Zadania wynikające z dyrektywy 75/442/EWG z 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów;
- Zadania wynikające z dyrektywy 90/313/EWG z 7 czerwca 1990 r. w sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku

Wśród innych ważnych dokumentów międzynarodowych można wyróżnić takie jak: Agenda '21 (1992 r.), V Program Działań Unii Europejskiej na rzecz Ochrony Środowiska (1993 r.) czy Karta Ekorozwoju Miast Europejskich (1994 r.).

Nie tylko ustawy obowiązek determinuje samorządy do zajmowania się ochroną środowiska. Z punktu widzenia rozwoju Aglomeracji należy rozpatrywać także inny, bardzo ważny aspekt. Inwestycje w ochronie środowiska, chociaż wykazują stosunkowo długie okresy zwrotu nakładów finansowych, sprzyjają poprawie jakości życia ludzi i szybszemu rozwojowi danych obszarów. Występuje tu swego rodzaju sprzężenie zwrotne. Inwestycje w środowisko zdecydowanie poprawiają atrakcyjność miast, a te jako bardziej atrakcyjne przyciągają nowych inwestorów – niejednokrotnie nowych mieszkańców.

Inwestycje w środowisko to długofalowa, ale i trwała promocja Aglomeracji, która nie jest możliwa bez ścisłej współpracy samorządów.

Diagnoza obszaru Aglomeracji Kalisko Ostrowskiej dostrzega szereg potrzeb wymagające interwencji w tym obszarze.

Wśród nich ogromne znaczenie dla środowiska naturalnego w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej ma jakość powietrza i związany z tym stan jego zanieczyszczenia.

Jednym z głównych źródeł zidentyfikowanych źródeł zanieczyszczeń są tzw. zanieczyszczenia powierzchniowe (rozproszone) – czyli paleniska domowe, lokalne kotłownie, tradycyjne metody ogrzewania budynków publicznych mieszkań i domów i niska efektywność energetyczna budynków.

W ostatnich latach następował relatywnie wolny przyrost zasobów mieszkaniowych w Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej. Doprowadziło to do sytuacji, w której trzon zasobów mieszkaniowych stanowią mieszkania znajdujące się w budynkach wznoszonych z wykorzystaniem starych technologii, a to rodzi potrzebę ich modernizacji i dostosowania do obowiązujących standardów. Diagnoza wskazuje zatem konieczność podjęcia na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej działań dotyczących termomodernizacji i zmiany sposobu ogrzewania budynków.

Analogicznym problemem podkreślanym w diagnozie jest redukcja występujących zanieczyszczeń linowych, są to głównie zanieczyszczenia komunikacyjne odpowiedzialne za emisję tlenków azotu, tlenków węgla, węglowodorów aromatycznych, metali ciężkich itp.

Można to osiągnąć poprzez zrównoważony transport na terenie Aglomeracji. Jego celem jest osiągnięcie licznych korzyści, płynących z ograniczenia korzystania z samochodów na rzecz przyjaznych środowisku form transportu: roweru, środków komunikacji miejskiej, poruszania się pieszo. Zapewnia to przede wszystkim korzyści środowiskowe (czyste i pozbawione hałasu otoczenie), umożliwia szybkie i wygodne podróżowanie do różnych miejsc, przy jak najniższym koszcie, jak również likwiduje lub ogranicza uliczne „korki”.

Takie podejście jest skorelowane z działaniami promującymi bioróżnorodności, t.j. polepszenia stanu środowiska naturalnego i zwiększanie wiedzy w tym obszarze wśród mieszkańców i turystów. Budowa ścieżek rowerowych, ścieżek pieszo rowerowych, torów wodnych itp., poprawi dostępność miejsc atrakcyjnych turystycznie oraz umożliwi mieszkańcom aktywne spędzanie czasu. Również przywracanie (rewitalizacja) terenów zdegradowanych i nadawanie im nowych funkcji służy poprawie środowiska.

Inna grupa problemów związana jest z gospodarką wodną. Diagnoza wykazała, że podstawowe wskaźniki dostępności do mediów typu wodociąg i kanalizacja kształtują się poniżej średniej w regionie, nie można również stwierdzić, aby dystans ten uległ zmniejszeniu.

Zaznaczyć przy tym należy, że nie tylko średnie pokrycie Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej siecią wodociągową jest istotne, ale również jej stan techniczny, który rzutuje na skalę ubytków wody i jej jakości. Istnieje więc potrzeba intensyfikacji prac remontowo-modernizacyjnych sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody.

W przypadku dostępności do sieci kanalizacyjnej Aglomeracja Kalisko – Ostrowska, jak pokazuje diagnoza, znajduje się w sytuacji gorszej niż województwo. Na obszarach nie objętych siecią kanalizacyjną ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych lub do przydomowych szamb, które niestety niejednokrotnie są nieszczelne. Dodatkowym problemem jest wywóz ścieków na grunty własne lub odprowadzanie ich do rowów, cieków czy też bezpośrednio do ziemi. Praktyka powyższa prowadzi do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. W takiej sytuacji konieczne są działania zmierzające do uporządkowania i zmodernizowania systemu odprowadzenia i oczyszczania ścieków.

Kolejną kwestią, wymagającą interwencji jest problem gospodarki odpadami prowadzonej na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej.

Obowiązujące przepisy nakładają nowe obowiązki na gminy tworzące Aglomerację. Są one związane głównie z recyklingiem odpadów, walką z tzw. dzikimi wysypiskami. W celu wywiązania się z tych obowiązków konieczne jest wsparcie, które zwiększy efektywność samorządów w wywiązywaniu się z tych obowiązków.

Działania, które będą realizowane w ramach priorytetu

Działanie 2.1. Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii na obszarze ZIT AKO

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Energia
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	4.3. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - modernizacja energetyczna budynków oraz wymiana wyposażenia tych obiektów na energooszczędne, - projekty modernizacji infrastruktury ciepłowniczej i energetycznej w modernizowanych budynkach, a także podłączanie budynków do sieci, - instalacje OZE w modernizowanych energetycznie budynkach
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ilość zaoszczędzonej energii w wyniku realizacji projektów [Mwh/rok] <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków (szt.)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - spółdzielnie mieszkaniowe oraz wspólnoty mieszkaniowe, - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, - podmioty posiadające osobowość prawną, w tym podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego, - podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno– prywatnym

Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 2.2. Promocja strategii niskoemisyjnych oraz zrównoważonego transportu na terenie Aglomeracji

Os priorytetowa WRPO 2014+	Energia
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich obszarów rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - zakup niskoemisyjnego taboru dla transportu publicznego oraz budowa/przebudowa infrastruktury transportu publicznego, - budowa i przebudowa infrastruktury miejskiej w celu ograniczania ruchu drogowego w centrach miast, - projekty z zakresu transportu zbiorowego wspierające integrację z transportem indywidualnym, - montaż efektywnego energetycznie oświetlenia ulicznego, - działania informacyjno-promocyjne, - inwestycje w zakresie budownictwa niskoemisyjnego i pasywnego.
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO₂] <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej (szt.) - liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów

	przebiegowych / zintegrowanych centrów przebiegowych (szt.)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci:	<ul style="list-style-type: none"> - przedsiębiorcy, - inne osoby prawne, - państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe, - organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej - podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno – prywatnym,
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 2.3. Udoskonalenie infrastruktury służącej poprawie efektywności gospodarki wodnej oraz dostosowanie jej do wymogów prawa unijnego na obszarze Aglomeracji

Os priorytetowa WRPO 2014+	Środowisko
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	6.2. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie;
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - projekty wynikające z krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, - projekty z zakresu zaopatrzenia w wodę, - projekty z zakresu zagospodarowania osadów ściekowych, - zakup urządzeń i aparatury kontrolno-pomiarowej, - projekty w zakresie systemów indywidualnych

	oczyszczania ścieków.. -
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków [RLM] <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba wybudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków (szt.) - długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej (km)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - podmioty posiadające osobowość prawną, - państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe - podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno– prywatnym,
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014-2020 (poza budżetem ZIT)

Działanie 2.4. Realizacja potrzeb Aglomeracji w zakresie gospodarki odpadami

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Środowisko
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	6.1. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie;
Przykładowe typy projektów	- działania wynikające z planu inwestycyjnego w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.

Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów (Mg/rok) <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba wybudowanych / rozbudowanych/zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów (szt.)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - przedsiębiorcy, - inne osoby prawne, - państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe - podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno – prywatnym.
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014-2020 (poza budżetem ZIT)

Działanie 2.5. Promocja bioróżnorodności na terenie ZIT AKO

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Środowisko
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochronę i rekultywację gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę,
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, - podnoszenie standardu bazy technicznej i wyposażenie obszarów chronionych, - opracowanie planów/programów ochrony dla obszarów chronionych, - wsparcie centrów ochrony różnorodności biologicznej, - wsparcie edukacji ekologicznej, - punkty i platformy widokowe, - szlaki oraz ścieżki dydaktyczne,

	<ul style="list-style-type: none"> - inwentaryzacja przyrodnicza gmin, - kanalizowanie ruchu turystycznego poprzez modernizację torów wodnych.
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony (ha) <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba obszarów cennych przyrodniczo objętych wsparciem (szt.)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - podmioty posiadające osobowość prawną, - państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe - organizacje pozarządowe, stowarzyszenia.
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+ (poza budżetem ZIT)

Priorytet 3. Aktywne, twórcze i wykształcone społeczeństwo

Cel Priorytetu

Aktywizacja społeczności lokalnej poprzez poprawę warunków życia, rozwoju i edukacji oraz przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia.

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

- Liczba zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie poprawy działania infrastruktury zdrowotnej, społecznej, edukacyjnej i kulturalnej.
- Liczba osób objętych wsparciem w ramach niniejszego priorytetu (osoby).

Uzasadnienie priorytetu

Jednym z najważniejszych kierunków rozwoju Aglomeracji jest wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego. Jest to uwarunkowane tym, że kapitał ludzki jest najważniejszym rodzajem kapitału dla współczesnych procesów rozwojowych. Tworzą go osoby (mieszkańcy) aktywnie lub potencjalnie uczestniczący w działalności społeczno-gospodarczej ze względu na posiadaną wiedzę, kwalifikacje i umiejętności.

Diagnoza obszaru wskazała konieczność interwencji w celu poprawy wielu obszarów, które mają istotny wpływ na kondycję i stan społeczeństwa.

Wzmocnieniu tego zasobu służy system edukacyjny (baza materialna i jakość oświaty). O zawodowym sukcesie jednostek decydować będzie bowiem nieustanne uzupełnianie, aktualizowanie wiedzy, ciekawość świata oraz gotowość rozwijania nowych umiejętności na każdym etapie edukacji. Uczenie nie tylko dzieci, młodzieży ale i dorosłych ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju kapitału ludzkiego Aglomeracji.

Wzmocnieniu kapitału ludzkiego służy również system opieki zdrowia, wpływając na jego fizyczną kondycję. Wskaźnikiem, który odzwierciedla dostępność ludności do

opieki medycznej jest liczba łóżek szpitalnych na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten był w powiatach ostrowskim i kaliskim niższy, niż w Wielkopolsce.³⁶

Równie istotną kwestią jest dostępność ludności Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej do personelu medycznego. Na obszarze Aglomeracji jest on gorsza, niż w regionie i wymaga podjęcia działań wspierających.

Powyższa sytuacja w szczególnie negatywny sposób może dotknąć osoby mieszkające poza głównymi ośrodkami miejskimi, gdzie dostępność do personelu medycznego jest jeszcze mniejsza.

Wskazuje to na konieczność podjęcia działań mających na celu poprawę tej sytuacji.

Diagnoza wskazuje na występujący na obszarze Aglomeracji problem ubóstwa ekonomicznego (liczonego z uwzględnieniem średniego wynagrodzenia i dochodów z podatków osobistych *per capita*).³⁷ Podregion kaliski zaliczony został do podregionów o największym natężeniu tego zjawiska.

Utrzymujące się ubóstwo niesie ze sobą liczne negatywne konsekwencje ekonomiczne i społeczne. Szczególnie niebezpieczne jest tzw. „dziedziczenie biedy”, zwłaszcza gdy dzieci powielają wzorzec rodziców i stają się osobami dysfunkcyjnymi we współczesnym świecie. Niższe od średniej w regionie zarobki oraz występujące bezrobocie skutkują koniecznością korzystania z pomocy społecznej, a najdotkliwiej uderzają w najsłabsze grupy społeczne.

Sugeruje to, że należy wdrażać programy mające na celu aktywizację społeczno zawodową osób, które z różnych przyczyn są zagrożone wykluczeniem społecznym, np. wypadły z właściwej zwyczajowej i społecznie akceptowanej drogi życiowej, nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną. Często nie posiadają odpowiedniego poziomu kwalifikacji pozwalających na wejście na rynek pracy, nie docierają do odpowiednich instytucji pozwalających na wsparcie i wyposażenie ich w niezbędny kapitał życiowy. Dzieje się tak w przypadku niedostatecznego rozwoju systemu wsparcia. Spowodowane jest to najczęściej brakiem odpowiednich środków publicznych.

³⁶ Wskaźnik liczby łóżek szpitalnych na 10 tys. mieszkańców w latach 2005-2012 pozostał w Wielkopolsce na niezmiennym poziomie. Dane na podstawie BDL.

³⁷ „Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji w Polsce”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2009 r.

Konkludując grupy społeczne, zagrożone wykluczeniem, powinny zostać włączone we wspólny nurt rozwoju, a nie tylko być biernym elementem uzależnionym od pomocy.

Na obszarze Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej struktura wiekowa ludności nadal pozostaje korzystna, to również tutaj obserwuje się zjawisko starzenia się społeczeństwa. Utrzymujący się w niniejszym zakresie niekorzystny trend będzie rzutować na przyszłe kierunki inwestycji infrastrukturalnych. Przyjmując jako symptom tego zjawiska stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku przedprodukcyjnym stwierdzić należy, że sytuacja w całej Aglomeracji uległa pogorszeniu. Dodatkowo, jeżeli utrzyma się dotychczasowa tendencja i zwiększy się udział osób starszych o niższych dochodach, to może prowadzić do negatywnych zjawisk takich jak wykluczenie społeczne itp.. Trend wskazuje jednoznacznie, że należy położyć większy nacisk na infrastrukturę związaną z zapewnieniem godnych warunków życia osobom starszym i ich aktywizację. Należy podejmować przedsięwzięcia, które przyczynią się do wzrostu szeroko rozumianej aktywności osób starszych (edukacyjnej, społecznej, towarzyskiej, kulturalnej, ruchowej) w ich środowisku lokalnym, jak również ma także pozwolić na większą „widoczność” seniorów w miejscach użyteczności publicznej oraz zwiększony dostęp do usług publicznych. Inicjatywy realizowane na rzecz osób starszych mają dlań znaczenie zarówno terapeutyczne, jak i integracyjne: sprzyjają tworzeniu i podtrzymywaniu więzi społecznych, a w efekcie przeciwdziałają poczuciu zagubienia i osamotnienia.

Potencjał społeczno-gospodarczy w długim okresie budowany jest poprzez przełamywanie barier w zakresie dostępu do edukacji. Diagnoza wykazała, że należy podjąć szereg działań, aby podnieść warunki edukacji i to nie tylko w zakresie poprawy infrastruktury, ale i jakości dostępu do nauki.

Pierwszy etap edukacji zaczyna się od edukacji przedszkolnej. Fakt, że w całej Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej liczba miejsc w przedszkolach jest większa od liczby dzieci chcących do nich uczęszczać nie oznacza, iż Aglomeracja wolna jest od problemu dostępności do przedszkoli. Dane statystyczne nie uwzględniają bowiem lokalizacji placówek, a ta może być nieadekwatna do zachodzących zmian

demograficznych i przestrzennych. Ponadto pamiętać należy, że decyzja o budowie lub modernizacji przedszkola nie może być podyktowana wyłącznie liczbą uczęszczających do niego dzieci ale powinna wynikać również ze stanu technicznego obiektu, w którym przedszkole się znajduje i związanych z tym kosztami. To uzasadnia podjęcie interwencji w tym obszarze.

Analizując sytuację na kolejnych etapach edukacji na terenie Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej zaobserwować można ogólną tendencję zmniejszania się liczby uczniów. Jednak nie należy wyciągać z tego wniosku, że nie powinno się inwestować w edukację, gdyż zmieniają się standardy i coraz większą, wręcz decydującą rolę zaczyna odgrywać jakość kształcenia. Na poziom edukacji wpływa bowiem nie tylko dostępność infrastruktury, ale również jej wyposażenie.

Podsumowując, zachodzące przemiany demograficzne sprawiają, że działania inwestycyjne w zakresie infrastruktury szkolnej i przedszkolnej powinny koncentrować się nie tyle na budowie nowych obiektów, ile na modernizacji już istniejących oraz odpowiednim ich wyposażaniu. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy w gminie liczba obiektów jest niewystarczająca lub też ich lokalizacja jest nieadekwatna do aktualnego potencjału ludnościowego, w rezultacie mieszkańcy mają ograniczoną dostępność do przedszkoli i szkół.

Oprócz wsparcia infrastruktury szkolnictwa istotna jest jakość edukacji. Szczególna rola z punktu widzenia możliwości rozwoju gospodarczego Aglomeracji przypada szkolnictwu zawodowemu.

Problem stanowi profil kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku. Jak wynika z diagnozy brakuje, zwłaszcza poza rdzeniem Aglomeracji, kierunków kształcenia nastawionych na potrzeby nowoczesnego przemysłu, natomiast nadal kształcą się uczniowie w zawodach tradycyjnych, często mniej przydatnych. Dlatego należy podjąć działania zmierzające do wprowadzenia elastycznych programów nauczania, dostosowania ich do istniejących potrzeb. Pożądane też są działania wspierające indywidualne potrzeby uczniów.

Pamiętać należy, że współczesna gospodarka wymaga podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez całe życie. Dlatego ważna jest możliwość kształcenia w szkołach dla dorosłych. Biorąc pod uwagę, że współczesna gospodarka wymaga permanentnego podnoszenia kwalifikacji zawodowych, liczbę słuchaczy, zgodnie

z diagnozą uznać należy za niewystarczającą. Dlatego istnieje konieczność zintensyfikowania działań na rzecz kształcenia ustawicznego w całym okresie aktywności zawodowej.

Mówiąc o edukacji, rozwoju kapitału ludzkiego nie można zapomnieć o dziedzictwie kulturowym (narodowym), o tym, że ludzie są twórcami kultury i tu pojawia się kwestia stosunku do dziedzictwa kulturowego. Wbrew pierwotnym skojarzeniom z przeszłością – odnosi się do teraźniejszości i oznacza naszą pamięć oraz stosunek do materialnych przedmiotów przeszłości, a dostęp do nich, to jedno z podstawowych praw człowieka.

W dziedzictwie kulturowym powinno dostrzegać się nie tylko wartości kulturowe (artystyczne, estetyczne czy historyczne), ale także społeczne i ekonomiczne, zarówno użytkowe, jak i pozaużytkowe. Zwraca się uwagę na rozliczne ekonomiczne i pozaekonomiczne korzyści zewnętrzne, jakie tworzy dziedzictwo. Działalności związane z dziedzictwem kulturowym mogą oddziaływać na gospodarkę Aglomeracji, choćby poprzez efekty mnożnikowe, w tym mnożnik turystyczny przyczyniając się zarówno do tworzenia dochodów, jak i miejsc pracy, wpływając także na przychody i wydatki sektora publicznego oraz rynek nieruchomości.

Wspierając gospodarkę opartą na wiedzy i kreatywności należy pamiętać, że dziedzictwo stanowi zasób i przestrzeń edukacyjną, pomaga w budowaniu kapitału ludzkiego, indywidualnego i zbiorowego kapitału kulturowego oraz stymulowaniu wyobraźni i kreatywności. Dlatego niezbędne są działania mające na celu ochronę i wspieranie tego obszaru.

Wszystkie te argumenty uzasadniają potrzebę realizacji przedmiotowego priorytetu.

Działanie 3.1. Rozwój i ochrona dóbr dziedzictwa narodowego, występujących na terenie Aglomeracji

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Środowisko
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa, modernizacja, adaptacja instytucji kultury, obiektów oraz obszarów zabytkowych, - rozbudowa, przebudowa, modernizacja, adaptacja obiektów przemysłowych i powojennych o wartościach historycznych, - ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych, - zakup trwałego wyposażenia oraz konserwacja i zabezpieczenie muzealiów, archiwaliów i starodruków, - wsparcie i rozwój centrów informacji kulturalnej i turystycznej, promocji i kultury, - promocja kultury, markowych produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych
Wskaźniki	<p>rezultatu</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (szt.) <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba instytucji kultury objętych wsparciem (szt.) - liczba zabytków objętych wsparciem (szt.):
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - podmioty posiadające osobowość prawną, - państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe, - organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, - podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno– prywatnym.

Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 3.2. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju Aglomeracji i zmniejszą nierówności w zakresie stanu zdrowia

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Infrastruktura dla kapitału ludzkiego
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnej
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej, - inwestycje w infrastrukturę społeczną m.in. powiązane z projektami wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej (osoby.) - oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług społecznych (osoby.) <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba wspartych podmiotów leczniczych (szt.) - liczba wspartych podmiotów świadczących usługi społeczne (szt.)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - podmioty lecznicze utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego (a także przedsiębiorcy powstałe z ich przekształceń), - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, - podmioty utworzone przez jst, realizujące zadania

	publiczne, - organizacje pozarządowe, - podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno– prywatnym.
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 3.3. Aktywne i zdrowe starzenie się w ZIT AKO

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Rynek Pracy
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	8.10. (EFS) Aktywne i zdrowe starzenie się
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - programy profilaktyki zdrowotnej (pierwotnej i wtórnej) służące wspieraniu aktywności zawodowej, dotyczące w szczególności chorób układu krążenia, układu ruchu, chorób onkologicznych, a także innych chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, - programy rehabilitacji zdrowotnej ułatwiającej powrót na rynek pracy, - przekwalifikowywanie pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie - programy zdrowotne dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej w zakresie wykraczającym poza finansowanie w ramach systemu powszechnych świadczeń zdrowotnych, - poprawa ergonomii pracy i eliminowanie czynników zagrażających zdrowiu w miejscu pracy.
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, które po opuszczeniu Programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie (osoby)

	<p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych (współfinansowanych z EFS) (osoby)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<p>beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej <p>grupy docelowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby kwalifikujące się do profilaktyki, leczenia lub rehabilitacji zdrowotnej, - osoby długotrwale pracujące w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, - przedsiębiorcy i pracodawcy
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 3.4. Zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Edukacja
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	<p>10.1.(EFS) Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.</p> <p>10.3.(EFS) Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnymi pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły</p>

	<p>robotycznej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji</p> <p>10.3.(bis) (EFS) Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>
Przykładowe typy projektów	<p>10.1.</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekty zwiększające dostępność do dobrej jakości edukacji przedszkolnej, - przedsięwzięcia zmierzające do poprawy warunków dydaktycznych w szkołach, w tym tworzenie w szkołach i placówkach systemu oświaty warunków do nauczania i - uczenia się z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i TIK, - wsparcie uczniów w rozwijaniu kluczowych kompetencji, - wsparcie indywidualnego podejścia do ucznia, w tym wsparcie rozwoju uczniów zdolnych oraz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, - wsparcie uczniów pochodzących z rodzin najuboższych, - wsparcie działań profilaktyki rówieśniczej i na rzecz uczniów. <p>10.3.</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekty służące podnoszeniu kompetencji i kwalifikacji osób w wieku aktywności zawodowej, - przedsięwzięcia mające na celu tworzenie w placówkach kształcenia ustawicznego,

	<p>praktycznego i doskonalenia zawodowego warunków do kształcenia zawodu i egzaminowania,</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekty w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego dla osób dorosłych <p>10.3.(bis)</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekty służące podnoszeniu kompetencji i kwalifikacji zawodowych uczniów / wychowanków szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe oczekiwanych na rynku pracy, - przedsięwzięcia mające na celu tworzenie w szkołach i placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków do kształcenia zawodu, - projekty w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego dla młodzieży
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <p>10.1</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS(osoby) - liczba przedszkoli, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS (szt.). <p>10.3</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu (osoby) <p>10.3 bis</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki (osoby) <p>produktu:</p> <p>10.1</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie (szt.) - liczba szkół i placówek systemu oświaty

	<p>wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych (szt.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu (osoba) - liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie (szt.) - liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie (osoba) <p>10.3</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia realizowanych we współpracy z pracodawcami (osoby) <p>10.3 bis</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie (osoby) - liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego (szt.) - liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy (osoby) - liczba szkół i placówek objętych wsparciem w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa edukacyjno zawodowego (szt.) - liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie (szt.)
<p>Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci</p>	<p>10.1. beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej <p>grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dzieci w wieku przedszkolnym oraz ich rodzice/opiekunowie,

	<ul style="list-style-type: none"> - dzieci i młodzież szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w tym - szkół specjalnych (samodzielne i funkcjonujące w placówkach), - nauczyciele i pracownicy przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty, - przedszkola oraz inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły i placówki systemu - oświaty (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) i ich organy prowadzące <p>10.3.</p> <p>beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej. <p>grupy docelowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby w wieku aktywności zawodowej, w szczególności osoby o niskich kompetencjach, zgłaszające z własnej inicjatywy potrzebę podniesienia kompetencji i kwalifikacji, - szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie ustawiczne i ich organy prowadzące, - zakłady kształcenia i placówki doskonalenia nauczycieli. <p>10.3. bis</p> <p>beneficjenci</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej <p>grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uczniowie, wychowankowie szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, - nauczyciele kształcenia zawodowego, instruktorzy praktycznej nauki zawodu szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe, - nauczyciele i specjaliści z zakresu doradztwa
--	--

	<p>edukacyjno-zawodowego,</p> <ul style="list-style-type: none"> - szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie zawodowe i ich organy prowadzące.
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 3.5. Włączenie społeczne

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Włączenie społeczne
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	<p>9.4. (EFS) Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p> <p>9.7. (EFS) Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p>
Przykładowe typy projektów	<p>9.4.</p> <ul style="list-style-type: none"> - aktywizacja społeczno-zawodowa osób, rodzin/grup/środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystująca instrumenty aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, kulturalnej, - działania na rzecz podnoszenia umiejętności społecznych, kwalifikacji zawodowych oraz wsparcie w zdobyciu doświadczenia zawodowego młodzieży przebywającej i opuszczającej placówki resocjalizacyjne, - koordynacja i monitoring wdrażanych w regionie działań z zakresu aktywnej integracji. <p>9.7.</p> <ul style="list-style-type: none"> - projekty służące poprawie dostępu do usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym wsparcia

	<p>dzieci i młodzieży w placówkach wsparcia dziennego, usług interwencji kryzysowej,</p> <ul style="list-style-type: none"> - programy wczesnego wykrywania i leczenia wad rozwojowych oraz rehabilitacji medycznej dzieci, - projekty służące poprawie dostępu do usług wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami, - zwiększenie dostępu do usług poradnictwa prawnego i obywatelskiego, - zwiększenie dostępu do mieszkalnictwa takiego jak chronione, wspomagane, treningowe, - koordynacja i monitoring usług społecznych w regionie.
Wskaźniki	<p>rezultatu</p> <p>9.4.</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (osoby) <p>9.7.</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (osoby) <p>produktu:</p> <p>9.4.</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby) - liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie (osoby) - liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej Poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, uzyskujących kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (szt.)

	<p>9.7.</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi lub zdrowotnymi w programie (osoby)
<p>Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci</p>	<p>9.4.</p> <p>beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej, - jednostki organizacyjne jst w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, <p>grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym długotrwale bezrobotni, osoby z niepełnosprawnościami, bezdomni, zagrożeni wykluczeniem mieszkaniowym, młodzież przebywająca i opuszczająca placówki resocjalizacyjne oraz pieczy zastępczej, a także osoby w ich otoczeniu. <p>9.7.</p> <p>beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej, - jednostki organizacyjne jst. w zakresie poprawy dostępu do usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, osób starszych i z niepełnosprawnościami, poradnictwa specjalistycznego, prawnego i obywatelskiego, - jednostka organizacyjna samorządu województwa w zakresie koordynowania i monitorowania usług społecznych w regionie <p>grupy docelowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym dzieci, młodzież, osoby starsze

	i z niepełnosprawnościami, oraz osoby w ich otoczeniu.
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 3.6. Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Infrastruktura dla kapitału ludzkiego
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	10.4. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - inwestycje w infrastrukturę wychowania przedszkolnego, - inwestycje w infrastrukturę dydaktyczną szkół i placówek systemu oświaty kształcenia ogólnego, - inwestycje w infrastrukturę szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne, - inwestycje w infrastrukturę wyższego szkolnictwa zawodowego, - inwestycje w infrastrukturę popularyzującą naukę i innowacje.
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie (osoby) <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba wybudowanych, zmodernizowanych, lub wyposażonych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty(szt.)

Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - placówki wychowania przedszkolnego, - jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, - jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, posiadające osobowość prawną, - szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne oraz ich ograna prowadzące, - zakłady kształcenia i placówki doskonalenia nauczycieli, - pracodawcy, - organizacje pozarządowe, - szkoły wyższe.
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Priorytet 4. Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi

Cel Priorytetu

Stworzenie na terenie AKO nowoczesnej infrastruktury komunikacyjno-informacyjnej, systemu komunikacji i zabezpieczenia przed klęskami żywiołowymi

Wskaźnik monitoringu celu priorytetu

Liczba zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie poprawy działania infrastruktury komunikacyjno-informacyjnej, systemów komunikacji oraz zabezpieczenia przed klęskami żywiołowymi (szt.).

Uzasadnienie priorytetu

Tworzenie nowoczesnej infrastruktury, która będzie miała zasadniczy wpływ na konkurencyjność Aglomeracji, jest bardzo istotnym zamiarem inwestycyjnym.

Aby sprostać wyzwaniom nowoczesności i przyczynić się do tworzenia społeczeństwa informacyjnego definiowanego jako społeczeństwo, w którym informacja jest kluczowym elementem społeczno-ekonomicznej działalności i zmian, szczególną rolę będzie miało wdrożenie technologii komunikacyjno-informacyjnych, w celu upowszechnienia e- usług.

Na podstawie diagnozy możemy stwierdzić, że poza najważniejszymi miastami Aglomeracji, dostęp do infrastruktury informatycznej na analizowanym obszarze, jest przeważnie na poziomie średnim lub niskim. Rozwój e-usług z jednej strony wymusi poprawę dostępności do Internetu, z drugiej rozwój platform cyfrowych może ułatwić zwłaszcza mieszkańcom obszarów peryferyjnych możliwość korzystania z usług edukacyjnych, zdrowotnych czy też administracyjnych, wzmacniając tym samym potencjał ludzi i społeczny Aglomeracji.

Innym zdiagnozowanym rodzajem problemów związanych ze sferą środowisko-przestrzenną są problemy zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez przeciwdziałanie klęskom żywiołowym, a zwłaszcza powodziom. Na terenie Aglomeracji, szczególnie w okresie miesięcy letnich występują gwałtowne nawałne opady deszczu połączone z burzami termicznymi.

Przeciwdziałanie powyższemu zagrożeniu wymaga w pierwszej kolejności utrzymywania w należytym stanie zbiorników retencyjnych. Kolejną wynikającą z tego zagrożenia potrzebą jest odpowiednie wyposażenie służ ratowniczych gotowych przeciwdziałać pojawiającym się sytuacjom kryzysowym.

Zaznaczyć również należy, iż inwestowanie we wzmacnianie odporności i działania na rzecz zmniejszania ryzyka, związanego z klęskami żywiołowymi jest opłacalne. Zgodnie z szacunkami Azjatyckiego Banku Rozwoju, inwestycja rzędu jednego dolara na rzecz zmniejszenia ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi na obszarach narażonych na kryzys, przynosi oszczędność przynajmniej czterech dolarów jeżeli chodzi o koszty pomocy doraźnej i odbudowy w przyszłości. Z uwagi na ograniczenia budżetowe samorządów, konieczne jest silne zaangażowanie w działania służące realizacji Strategii czy systemów dotyczących odporności i zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, biorąc pod uwagę ich długofalową opłacalność.

Kluczowy dla sytuacji Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest rozwój infrastruktury drogowej. Zdiagnozowanym, podstawowym mankamentem układu komunikacyjnego Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej jest fakt, że tworzą go przeważnie drogi, nie wystarczające w czasach wzmożonego rozwoju transportu samochodowego. Drogi te nie gwarantują odpowiedniej przepustowości, a tym samym mogą być barierą rozwoju gospodarki. Problemem jest też stan nawierzchni oceniany przez mieszkańców najwyżej jako przeciętny.³⁸ W rezultacie konieczna jest budowa i przebudowa dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą, tak aby zwiększyć ich bezpieczeństwo i przepustowość, a przede wszystkim stworzyć spójny system z infrastrukturą TEN-T, co wzmocni konkurencyjność obszaru.

Dostępność transportowa Aglomeracji wpływa na sfery życia społecznego i gospodarczego, stanowi istotny element organizacji przestrzeni. Stworzenie podstaw dla wysokiej mobilności mieszkańców, a także sprawnego i bezpiecznego przepływu towarów i energii, w oparciu o efektywnie funkcjonujące (inteligentne) sieci i systemy infrastrukturalne, sprzyjające przestrzennemu równoważeniu procesów rozwojowych, są jednym z elementów warunkujących stabilny, zrównoważony i długofalowy postęp.

Te wszystkie czynniki warunkują realizację powyższego priorytetu.

Działanie 4.1. Wdrażanie technologii komunikacyjno-informacyjnych dla rozszerzenia stosowania e- usług

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Społeczeństwo informacyjne
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	2.3. Wzmacnianie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych, szczególnie w relacjach administracja-administracja, administracja-biznes oraz administracja-obywatel, - zwiększenie dostępu obywateli do usług publicznych, w tym m.in. projektów z zakresu

³⁸ Zob. szerzej badania firmy Holdikom.

	<p>e-administracji, e-zdrowia, e-edukacji, e-kultury,</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatyzacja placówek ochrony zdrowia oraz usług społecznych, - wsparcie cyfryzacji, w tym digitalizacji zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych, planistycznych, geodezyjnych i kartograficznych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów, - wsparcie budowy publicznych punktów i sieci dostępu do Internetu, - rozwój infrastruktury informatycznej integrującej zasoby i organizacje, - tworzenie oraz rozwijanie referencyjnych rejestrów publicznych, w tym geograficznych systemów informacji przestrzennej (GIS).
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba usług publicznych udostępnionych on-line (szt.) <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba instytucji wspartych w zakresie zastosowania TIK (szt.)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz jednostki im podległe, - instytucje prowadzące ewidencje i rejestry na podstawie ustaw, - organizacje pozarządowe, - szkoły wyższe.
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+

Działanie 4.2 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na zapewnienie odporności na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Środowisko
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	5.2. Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - inwestycje w małą retencję wodną, - inwestycje w zakresie ochrony obszarów narażonych na powódzie i susze, - wzmocnienie systemów wczesnego reagowania i ratownictwa w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych, - wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, - zwiększanie potencjału ratowniczych organizacji pozarządowych przez szkolenia dla ich członków biorących udział w działaniach ratowniczych.
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof (szt.) - objętość retencjonowanej wody w ramach małej retencji (tys. m3) <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba zakupionego sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof (szt.) - pojemność obiektów małej retencji (tys. m3)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - podmioty posiadające osobowość prawną, - państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej

Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO W tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+
------------	--

Działanie 4.3. Łączenie węzłów drogowych drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T w celu rozbudowy systemu komunikacji w ramach Aglomeracji

Oś priorytetowa WRPO 2014+	Transport
Priorytet inwestycyjny WRPO 2014+	7.2. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi
Przykładowe typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa i rozbudowa dróg wojewódzkich oraz lokalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w tym inwestycje na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na tych drogach, - budowa, przebudowa i modernizacja obiektów inżynierskich w ciągach dróg (obiekty mostowe, wiadukty, estakady, tunele drogowe i inne).
Wskaźniki	<p>rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liczba ludności w miejscowościach o polepszonej dostępności do infrastruktury TEN-T (osoby) <p>produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - całkowita długość wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (km)
Przykładowe grupy docelowe/beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, - jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, posiadające osobowość prawną
Maksymalny poziom dofinansowania	Maksymalny zgodny z WRPO 2014+ lub zgodny z właściwym schematem pomocy publicznej
Typ naboru	Właściwy dla ZIT AKO w tym tryb konkursowy zgodnie z wytycznymi IZ WRPO 2014+ w tym POIŚ

Priorytet 5 . Pomoc techniczna

Wdrażanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Kalisko - Ostrowskiej uzależnione będzie od potencjału administracyjnego jednostki, wdrażającej ZIT oraz potencjału absorbcyjnego beneficjentów. Dlatego też konieczne będzie podjęcie działań wspierających, współfinansowanych ze środków pomocy technicznej, związane z administrowaniem środkami Funduszy Strukturalnych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Zostaną w ten sposób zapewnione jednostce wdrażającej administracyjne zdolności, na które składają się zasoby ludzkie (pracownicy) i materialne (m.in. pomieszczenia, wyposażenie, sprzęt komputerowy, materiały eksploatacyjne). Ponadto, aby zapewnić zdolność absorbcyjną Aglomeracji, należy podjąć odpowiednią akcję informacyjną i promocyjną. Ze względu na jakość funkcjonowania ZIT istotne będą działania szkoleniowe, skierowane zarówno do personelu jednostki wdrażającej, jak również do beneficjentów. Istotnym elementem wspierającym i usprawniającym wdrażanie będzie wsparcie doradcze, skierowane do urzędników i beneficjentów programu. Efektywność realizacji Programu Działań powinna być oceniana z wykorzystaniem narzędzi ewaluacyjnych.

Przykładowe typy działań	<ul style="list-style-type: none"> ▪ finansowanie wynagrodzeń, ▪ podnoszenie kwalifikacji zawodowych, ▪ zakup sprzętu komputerowego, wyposażenia biurowego, ▪ wykonaniem ekspertyz, ocen, analiz, opinii oraz ewaluacji, ▪ budowa i utrzymanie lokalnego systemu informatycznego i/lub innych systemów informatycznych wspierających proces zarządzania, wdrażania Programu, ▪ organizacja i udział w konferencjach, spotkaniach, związanych z wymianą doświadczeń przepływem informacji związanych z realizacją Programu <p>Działania w zakresie informacji:</p>
--------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none">▪ przygotowanie, druk i rozpowszechnianie materiałów i publikacji informacyjnych i promocyjnych programu,▪ prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych,▪ współpraca z mediami,▪ tworzenie i utrzymanie strony internetowej
Potencjalni beneficjenci	Instytucje WRPO 2014+ oraz inne podmioty i partnerzy zaangażowani w realizację Programu

8. Zasady i tryby projektów oraz lista przedsięwzięć, przewidzianych do realizacji w formule ZIT AKO

8.1. Opis podstawowych procedur zarządzania ZIT AKO, w tym warunków i procedur wyboru projektów

8.1.1. Procedura przygotowania i zatwierdzania Strategii ZIT AKO

Projekt Strategii ZIT AKO zostanie przygotowany przez Biuro ZIT, a następnie przekazany wszystkim gminom tworzącym ZIT AKO w celu dalszych uzgodnień. Po tym etapie dokument zostanie poddany konsultacjom społecznym oraz konsultacjom z IZ WRPO 2014+. Wynikające z konsultacji ustalenia wprowadzane zostaną do dokumentu, który jako projekt Strategii ZIT AKO zostanie poddany Strategicznej Ocenie Oddziaływania na Środowisko. Rekomendacje z SOOŚ zostaną uwzględnione w kolejnej wersji Strategii, a następnie zostaną przekazane do Rady ZIT AKO w celu uzyskania opinii. Następnie Biuro przygotuje projekt uchwały Komitetu Sterującego, przekazując ją KS wraz z opinią Rady. Decyzję o zatwierdzeniu Strategii podejmie Komitet Sterujący. Zmiany dokumentu dokonywane będą analogicznie do procedury akceptacji Strategii ZIT. Zatwierdzona Strategia ZIT i jej zmiany będą publikowane na stronie internetowej ZIT AKO.

8.1.2. Procedura przygotowania i zatwierdzania kryteriów wyboru operacji w Strategii ZIT AKO

Biuro ZIT we współpracy z JST tworzącymi Aglomerację Kalisko-Ostrowską oraz Instytucją Zarządzającą Wielkopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014-2020 przygotowuje propozycję kryteriów wyboru projektów w ramach ZIT AKO. Projekt kryteriów zostanie przekazany do Rady w celu uzyskania opinii, a następnie do Komitetu Sterującego w celu akceptacji. W następnej kolejności Biuro ZIT prześle zaakceptowane propozycje kryteriów wraz z uchwałą KS do Instytucji Zarządzającej Wielkopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na

lata 2014-2020, w celu dalszych prac prowadzonych przez Komitet Monitorujący WRPO 2014+.

8.1.3. Warunki wyboru projektów – Komitet Sterujący ZIT

W ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko- Ostrowskiej realizowane będą projekty, spełniające następujące warunki:

- a. będą realizowane na terenie Aglomeracji Kalisko Ostrowskiej
- b. będą spełniały kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący WRPO 2014+
- c. zostaną wybrane do realizacji przez Komitet Sterujący ZIT AKO

8.1.4. Procedura preselekcji propozycji projektów w ZIT AKO – Biuro ZIT Komitet Sterujący ZIT

Tryb Konkursowy

Odpowiedzialnym za ogłoszenie naborów propozycji projektów będzie Biuro ZIT. Nabory ogłaszane będą za pośrednictwem strony internetowej ZIT AKO. Dozwoloną formą składania propozycji projektów będzie forma papierowa i/lub elektroniczna. Biuro ZIT dokona sprawdzenia pod względem formalnym i merytorycznym wniosków na podstawie właściwych kryteriów wyboru operacji finansowanych. W trakcie dokonywania oceny propozycji projektów Biuro ZIT może korzystać z opinii ekspertów. Lista projektów zostanie przekazana przez Biuro ZIT do Rady ZIT w celu uzyskania opinii, a następnie do Komitetu Sterującego ZIT w celu utworzenia listy rankingowej i jej akceptacji. W dalszej kolejności Biuro ZIT w formie pisemnej, a także za pośrednictwem strony internetowej ZIT AKO poinformuje wnioskodawców o wynikach preselekcji. Pełna dokumentacja wybranych projektów składana będzie do Instytucji Zarządzającej lub Pośredniczącej WRPO 2014+ w celu oceny i ostatecznego zatwierdzenia. Wnioskodawcy, którzy nie otrzymają dofinansowania mogą skorzystać z procedury odwoławczej prowadzonej przez Instytucję Zarządzającą WRPO 2014+.

Tryb pozakonkursowy

Tryb pozakonkursowy dotyczy projektów charakteryzujących się strategicznym znaczeniem dla obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego Kalisza z Ostrowem Wielkopolskim, zwanego dalej Aglomeracją Kalisko-Ostrowską, tzw. projektów kluczowych. W przypadku, gdy propozycja projektu pozakonkursowego zgłoszona zostanie na etapie opracowywania Strategii ZIT AKO, zostanie ona uwzględniana w treści dokumentu i podlegać będzie zatwierdzeniu przez Komitet Sterujący na podstawie procedury zatwierdzania Strategii ZIT AKO. Następnie pełna dokumentacja projektów kluczowych przekazywana będzie do IZ WRPO 2014+ celem ich oceny i zatwierdzenia. Po zatwierdzeniu Strategii ZIT AKO zgłoszenie projektu kluczowego odbywać się będzie w odpowiedzi na nabór ogłaszany przez Biuro ZIT. Nabory projektów kluczowych ogłaszane będą w zależności od potrzeb wynikających z realizacji Strategii ZIT AKO. Procedura zatwierdzenia projektów kluczowych przedkładanych w wyniku naboru odbywać się będzie analogicznie do trybu konkursowego.

8.1.5. Procedura zatwierdzania rocznego sprawozdania z wdrażania Strategii ZIT AKO

Projekt rocznego sprawozdania z wdrażania Strategii ZIT AKO jest przygotowywany przez Biuro ZIT AKO, opiniowany przez Radę ZIT, a następnie przekazany do Komitetu Sterującego celem akceptacji. Po decyzji Komitetu Sterującego Biuro ZIT publikuje sprawozdanie na stronie internetowej ZIT AKO oraz przekazuje zaakceptowane sprawozdanie wraz z uchwałą Komitetu Sterującego do Instytucji Zarządzającej Wielkopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014-2020.

8.2. Lista projektów strategicznych w formule ZIT w ramach WRPO 2014+

9. Lista strategicznych projektów o charakterze komplementarnym możliwych do realizacji w formule poza poza budżetem ZIT AKO

Zostaną uzgodnione w ostatecznej wersji Strategii ZIT AKO

10. Instrumenty finansowe

Zastosowanie instrumentów zwrotnych uzależnione będzie od wyników oceny ex-ante oraz wytycznych Instytucja Zarządzającej WRPO w tym zakresie.

11. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko

Strategiczna OOŚ jest wymagana w przypadku projektów takich jak: koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (na poziomie gminy), planów zagospodarowania przestrzennego oraz polityk, strategii, planów (..), które wyznaczają ramy dla późniejszych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Decyzja o przeprowadzeniu lub nieprzeprowadzeniu strategicznej OOŚ podejmowana jest po uwzględnieniu uwarunkowań takich jak : charakter przewidzianych w rozważanych dokumentach działań, rodzaj i skala oddziaływania na środowisko, cechy obszaru objętego oddziaływaniem przez stosowny organ (Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska)

Jednym z dokumentów strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest prognoza oddziaływania na środowisko. Obowiązek sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko wynika z ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2008.199.1227). Prognoza charakteryzuje stan środowiska na terenie miasta, analizuje projekty określone w dokumencie Strategia ZIT AKO wskazując ich wpływ na poszczególne komponenty środowiska

Podstawowym celem prognozy jest ocena ewentualnych skutków oddziaływania na środowisko przedsięwzięć ujętych w dokumencie oraz ustalenie, czy przyjęte cele i kierunki działań gwarantują bezpieczeństwo środowiska przyrodniczego oraz sprzyjają jego ochronie i zrównoważonemu rozwojowi. Zakres merytoryczny prognozy zawiera:

- informacje ogólne o ZIT AKO, w tym powiązania z dokumentami wyższego rzędu,
- określa, analizuje i ocenia stan środowiska, problemy ochrony środowiska, przewidywane oddziaływania na środowisko, w tym: ludzi, zwierzęta, rośliny, powietrze, wodę, glebę i inne,
- przedstawia rozwiązania mające na celu ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko.

Prognoza ma również ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych, spowodowanych realizacją w przyszłości postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

12. Plan finansowy

PRIORYTET / ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	Fundusz	Budżet ZIT (UE)	RPO (UE)	PO IŚ (UE)	Razem	Współfinansowanie ZIT	Ogółem
Priorytet 1 . Dynamiczna i nowoczesna gospodarka		19 656 000	127 044 000	0	146 700 000	22 005 882	168 705 882
1.1. Promowanie przedsiębiorczości na terenie Aglomeracji Kalisko Ostrowskiej (PI 3.1, 1.2, 3.2).	EFRR	0	124 700 000	0	124 700 000	22 005 882	146 705 882
1.2 Samozatrudnienie oraz tworzenie nowych miejsc pracy (PI 8.5, 8.7,8.8).	EFS	19 656 000	2 344 000	0	22 000 000	0	22 000 000
Priorytet 2. Przyjazne środowisko		85 260 000	100 668 000	26 803 696	212 731 696	37 540 888	250 272 584
2.1. Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii na obszarze ZIT AKO (PI 4.3).	EFRR	5 460 000	1 740 000	0	7 200 000	1 270 588	8 470 588
2.2. Promocja strategii niskoemisyjnych oraz zrównoważonego transportu na terenie Aglomeracji (PI 4.5).	EFRR	67 200 000	22 800 000	0	90 000 000	15 882 353	105 882 353
2.3 Udoskonalenie infrastruktury służącej poprawie efektywności gospodarki wodnej oraz dostosowania jej do wymogów prawa unijnego na obszarze Aglomeracji (PI 6.2).	EFRR	12 600 000	42 400 000	26 803 696	81 803 696	14 435 946	96 239 642
2.4. Realizacja potrzeb Aglomeracji w zakresie gospodarki odpadami (6.1).	EFRR	0	16 728 000	0	16 728 000	2 952 000	19 680 000
2.5. Promocja bioróżnorodności na terenie ZIT AKO (6.4).	EFRR	0	17 000 000	0	17 000 000	3 000 000	20 000 000
Priorytet 3. Aktywne, twórcze i wykształcone i społeczeństwo		55 104 000	45 973 500	0	101 077 500	15 260 735	116 338 235
3.1. Rozwój i ochrona dóbr dziedzictwa narodowego występujących na terenie Aglomeracji (PI 6.3).	EFRR	21 000 000	13 000 000	0	34 000 000	6 000 000	40 000 000
3.2. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju Aglomeracji i zmniejszą nierówności w zakresie stanu zdrowia (PI 9.1).	EFRR	0	24 777 500	0	24 777 500	4 372 500	29 150 000
3.3. Aktywne i zdrowe starzenie się w ZIT AKO (8.10).	EFS	504 000	96 000	0	600 000	0	600 000

3.4. Zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji w ZIT AKO (PI 10.1 i 10.3).	EFS	6 720 000	780 000	0	7 500 000	0	7 500 000
3.5. Włączenie społeczne (PI 9.4 i 9.7).	EFS	5 880 000	620 000	0	6 500 000	0	6 500 000
3.6. Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (PI - 10.4).	EFRR	21 000 000	6 700 000	0	27 700 000	4 888 235	32 588 235
Priorytet 4. Nowoczesna infrastruktura służąca rozwojowi							
		130 200 000	12 400 000	301 750 000	444 350 000	78 414 706	522 764 706
4.1. Wdrażanie technologii komunikacyjno-informacyjnych dla rozszerzenia stosowania e- usług (PI 2.3).	EFRR	10 500 000	3 800 000	0	14 300 000	2 523 529	16 823 529
4.2. Promowanie inwestycji ukierunkowanych na zapewnienie odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi (PI 5.2).	EFRR	29 400 000	8 600 000	0	38 000 000	6 705 882	44 705 882
4.3 Łączenie węzłów drogowych drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T w celu rozbudowy systemu komunikacji w ramach Aglomeracji (PI 7.2).	EFRR	90 300 000	0	301 750 000	392 050 000	69 185 294	461 235 294
Priorytet 5 . Pomoc techniczna							
		3 500 000	0	0	3 500 000	617 647	4 117 647
OGÓŁEM							
		293 720 000	286 085 500	328 553 696	908 359 196	153 839 858	1 062 199 054

13. System wdrażania

13.1. Organizacja wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej ZIT AKO

Na potrzeby wdrażania Strategii ZIT AKO zostaną powołane następujące podmioty:

- Komitet Sterujący, który będzie realizował funkcje decyzyjne
- Rada ZIT, która realizować będzie funkcję doradczą i opiniodawczą,
- Biuro ZIT, które realizować będzie zadania administracyjne.

13.2. Podmioty zaangażowane we wdrażanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko – Ostrowskiej – ZIT AKO

13.2.1. Komitet Sterujący ZIT AKO (Komitet Sterujący)

W skład Komitetu Sterującego ZIT wchodzić będzie po jednym przedstawicielu JST tworzących Aglomerację Kalisko-Ostrowską. Przewodniczącym Komitetu Sterującego będzie Prezydent Miasta Kalisza lub upoważniona przez niego osoba. Wiceprzewodniczącym KS, będzie Prezydent Miasta Ostrowa Wielkopolskiego lub inna upoważniona przez niego osoba. Uchwały Komitetu Sterującego podejmowane będą zwykłą większością głosów, przy obecności $\frac{2}{3}$ Sygnatariuszy porozumienia. Każdy członek KS w głosowaniu ma jeden głos. Pozostałe, szczegółowe zasady funkcjonowania Komitetu Sterującego zostaną określone w jego regulaminie.

Najważniejsze zadania Komitetu Sterującego:

- zatwierdzanie Strategii ZIT oraz jej aktualizacji;
- przedkładanie Strategii ZIT do pozytywnego zaopiniowania IZ WRPO oraz Ministrowi Infrastruktury i Rozwoju;

- udział w programowaniu Regionalnego Programu Operacyjnego w zakresie ZIT;
- przygotowanie na podstawie zasad wyboru projektów, wskazanych w Strategii ZIT, propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów (realizowanych w formule ZIT) i uzgodnienie ich z IZ WRPO;
- udział w wyborze projektów w ramach Strategii ZIT, w tym w opracowaniu listy rankingowej projektów konkursowych i/lub listy projektów strategicznych (poza konkursowych), uzgadnianie jej z IZ WRPO;
- przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii ZIT, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzenia Komitetowi Monitorującemu WRPO;
- delegowanie przedstawicieli KS, lub upoważnionych przez nich osób do udziału w pracach Komitetu Monitorującego WRPO:
- zatwierdzanie rocznego planu wydatków ZIT AKO;
- zatwierdzanie sprawozdań z realizacji projektów w ramach Strategii ZIT;
- zatwierdzanie innych dokumentów wymaganych przez IZ WRPO;
- realizowanie funkcji monitorujących niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania Biura ZIT pomiędzy kolejnymi posiedzeniami KS;
- nadzór nad prawidłową realizacją porozumienia.

Szczegółowy zakres zadań Komitetu Sterującego zostanie określony w jego regulaminie.

13.2.2. Rada ZIT (Rada)

Komitet Sterujący ZIT może powołać Radę ZIT jako ciało opiniodawcze i doradcze. Rada ZIT składać się będzie z nie mniej niż z 7 członków, tj. 6 członków i Przewodniczącego. W skład Rady ZIT wchodzić będą przedstawiciele środowisk naukowych, organizacji pozarządowych, gospodarczych i biznesowych. Przewodniczący Rady ZIT zostanie wybrany przez Komitet Sterujący. Rada będzie podejmować decyzje zwykłą większością głosów oddanych przy obecności co

najmniej $\frac{2}{3}$ składu Rady. Szczegółowe zasady funkcjonowania Rady zostaną określone w regulaminie.

Do zadań Rady ZIT należeć będzie opiniowanie projektów dokumentów stanowiących podstawę do podejmowania merytorycznych decyzji przez KS.

13.2.3. Biuro ZIT (Biuro)

Biuro zostanie utworzone w strukturach Urzędu Miejskiego w Kaliszu. Pracodawcą dla osób zatrudnionych w biurze będzie Prezydent Miasta Kalisza. W zakresie realizacji zadań Biuro będzie stosować regulaminy wewnętrzne Urzędu Miejskiego w Kaliszu.

Najważniejsze zadania Biura ZIT:

- obsługa administracyjna KS i Rady ZIT;
- przygotowanie projektu i ostatecznej wersji Strategii ZIT oraz jej aktualizacji;
- udział w przygotowaniu i ogłaszaniu naborów prowadzących do wyboru projektów oraz współuczestnictwo w opracowaniu dokumentacji dla naborów ogłaszanych przez IZ WRPO;
- sprawozdawczość z wdrażania Strategii ZIT;
- informacja i promocja;
- przygotowywanie projektu rocznego planu wydatków ZIT AKO oraz jego realizacja i zarządzanie;
- przygotowywanie porządków obrad oraz projektów uchwał na posiedzenie KS;
- wykonywanie innych zadań wynikających z potrzeb ZIT AKO oraz ustaleń z IZ WRPO.

Szczegółowy zakres zadań Biura zostanie określony w jego regulaminie.

14. Uspołecznienie Strategii ZIT

Zasady włączenia w realizację Strategii ZIT partnerów społecznych i gospodarczych (aktorów lokalnych), zasada partnerstwa realizowana będzie poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych na poszczególnych etapach prac nad ZIT AKO:

1. Etap przygotowania i zatwierdzania Strategii ZIT AKO:
 - konsultacje społeczne Strategii ZIT AKO;
 - konsultacje społeczne w ramach Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko;
 - udział partnerów społeczno – gospodarczych w pracach Rady.
2. Etap wyboru propozycji projektów:
 - udział partnerów społeczno – gospodarczych w pracach Rady w procedurze zatwierdzania projektów.
3. Etap monitoringu wdrażania ZIT AKO:
 - udział partnerów społeczno – gospodarczych w pracach Rady w procedurze zatwierdzania rocznego sprawozdania z wdrażania Strategii ZIT.
4. Etap ewaluacji wdrażania ZIT AKO:
 - udział partnerów społecznych i gospodarczych w badaniach ewaluacyjnych w charakterze podmiotów objętych badaniem ewaluacyjnym oraz w trakcie prac Rady ZIT opiniującej wyniki ewaluacji.